

Successie- planning

Hebt u de stap al gezet?

Belfius

UW SUCCESSIE- PLANNING

1. Plan uw successie, voor uw erfgenamen en uzelf	03	4. De basisprincipes van successierechten of erfbelasting	26
2. Complexe materie, regionaal verschillend	07	Hoeveel bedragen uw successierechten of erfbelasting?	27
3. De basisprincipes van het erfrecht	09	Hoe dient u een nalatenschapsaangifte in?	36
Wat zit er in uw nalatenschap? U bent alleenstaand, weduwe/weduwnaar of gescheiden U bent gehuwd	09	Hoe wordt de waarde van de erfgoederen bepaald?	37
Wie zijn uw erfgenamen en wat erven ze? Als u niets speciaals regelt (via een huwelijksovereenkomst, testament...)	16	Wanneer moet u successierechten of erfbelasting betalen?	39
Kan u zelf de verdeling van uw nalatenschap regelen?	20	5. Hoe kan u uw nalatenschap optimaliseren?	41
Wat als ik de blote eigendom of het vruchtgebruik erf van een goed, maar daar problemen mee heb?	21	De schenking	42
Wat wijzigde er in 2018 aan het erfrecht?	22	Het testament	50
		De levensverzekering	58
		Het beding van aanwas en de tontine	59
		Aanvullende mogelijkheden voor gehuwden	61
		6. Verklarende woordenlijst	64

1. PLAN UW SUCCESSIE, VOOR UW ERFGENAMEN EN UZELF

Successieplanning kan soms een gevoelig onderwerp zijn. Ze heeft te maken met uw waarden en doelen, met wie u liefhebt en wil beschermen, met wat u hebt opgebouwd en wat u wil doorgeven.

Het is ook een complexe materie, door de wirwar van wetten en de spraakverwarring die errond bestaat. Toch is op het vlak van successieplanning bijzonder veel mogelijk zonder ingewikkelde constructies.

In deze brochure schetsen we de grote lijnen van successieplanning en geven we u een overzicht van mogelijke oplossingen. Deze brochure kan u evenwel geen persoonlijke, sluitende oplossingen

aanbieden en betreft dus geen persoonlijk en definitief voorstel, maar een oriëntatie die u kan helpen om een idee te krijgen van wat u wil.

Achteraf bespreekt u dit best met uw notaris, die u hierin verder kan begeleiden.

WAAROM UW SUCCESSIE PLANNEN?

Er zijn tal van **goede redenen** om actief aan **successieplanning** te doen:

- › uw naasten beschermen
- › ruzie vermijden wanneer u er niet meer bent
- › vermijden dat uw erfgenamen te veel successierechten of erfbelasting betalen
- › vrijwaren wat u hebt opgebouwd
- › ervoor zorgen dat uw wensen gerespecteerd worden, als u er niet meer bent

Ga regelmatig na of uw successieplanning nog aansluit bij uw huidige situatie.

WANNEER BEGINNEN?

U doet automatisch aan successieplanning, met name:

- › wanneer u in het huwelijksbootje stapt of wettelijk gaat samenwonen
- › bij de geboorte van uw kinderen
- › wanneer u een levensverzekering afsluit of een testament opmaakt

In die gevallen maakt u – al dan niet bewust – keuzes voor uw successieplanning. Maar mettertijd kan uw situatie wijzigen: uw wensen kunnen veranderen, uw hebben en houden groeit, de relatie met uw partner of kinderen verandert. Daarom gaat u best regelmatig na of uw successieplanning – zoals u ze bewust of onbewust vastlegde – nog aansluit bij uw huidige situatie en uw wensen.

IS SUCCESSIEPLANNING VOOR IEDEREEN NODIG OF NUTTIG?

Soms zijn de stappen die u onbewust zette in uw successieplanning – uw huwelijksovereenkomst, de geboorte van uw kinderen – voldoende om uw geliefden te beschermen. Bovendien hebben de overheden van de drie gewesten de laatste jaren de tarieven voor successierechten¹ of erfbelasting in rechte lijn verlaagd: vandaag genieten we relatief lage successierechten of erfbelasting onder bepaalde voorwaarden. Maar in sommige gevallen kan een actieve tussenkomst meer schelen dan een slok op de borrel. En soms is een actieve tussenkomst noodzakelijk om uw wensen te kunnen realiseren.

EEN WET DIE DE RAAD OVER NALATENSCHAPS- EN FINANCIËLE PLANNING REGELT

Sinds 1 november 2014 is de wet op de financiële planning van kracht. Ze regelt het advies op het gebied van nalatenschaps- en financiële planning.

Voor persoonlijke raad in dit domein is de ‘planner’ wettelijk verplicht een aantal gedragsregels te volgen.

Daarom zal uw gesprekspartner in dit kader noodzakelijkerwijs een jurist zijn die gespecialiseerd is in patrimoniale aangelegenheden.

Wanneer het niet de bedoeling is optimaliseringpistes voor te stellen, maar louter algemene informatie te geven, is de wet niet van toepassing en mag uw financieel adviseur u informeren.

¹ Sinds 1 januari 2015 bestaan in het Vlaams Gewest de termen ‘successierechten’ en ‘schenkingsrechten’ niet meer. We spreken sindsdien in het Vlaams Gewest van ‘erfbelasting’ en ‘schenkbelasting’.

- › In deze brochure ligt de nadruk op uw roerend vermogen. De overdracht van onroerende goederen is echter ook een belangrijke en vaak complexe materie. We raden u aan om hierover te spreken met uw notaris.
- › Daarnaast behandelt deze brochure enkel de successieplanning van uw privépatrimonium. Voor het nalaten van uw onderneming contacteert u best uw financieel adviseur.

2. COMPLEXE MATERIE, REGIONAAL VERSCHILLENDE

Geschillen over erfenissen kunnen vaak onwaarschijnlijk lijken, toch komen ze regelmatig voor. Om de valkuilen te vermijden en uw nalatenschap zo goed mogelijk voor te bereiden, is het belangrijk de wetgeving errond te kennen.

COMPLEXE MATERIE

Doordat dit een bijzonder complexe materie is, kunnen er soms onduidelijkheden ontstaan. Zo moet men een onderscheid maken tussen het erfrecht, successierechten of erfbelasting en schenkingsrechten of schenkbelasting.

- › Het **erfrecht** omvat de regels rond de samenstelling en overgang van de nalatenschap. De regels die bepalen wie wat erft van wie zijn federale wetgeving; dit is meer bepaald opgenomen in het Burgerlijk Wetboek.
- › **Successierechten of erfbelasting** zijn/is de belasting die men moet betalen naar aanleiding van een overlijden. Deze wetgeving is van toepassing op alles wat in de nalatenschap aanwezig is. Er zijn (is) in bepaalde gevallen zelfs successierechten (of erfbelasting) verschuldigd op goederen die niet (meer) aanwezig zijn in de

nalatenschap: uitkeringen van sommige levensverzekeringen of goederen die binnen de drie of vijf ² jaar voor het overlijden zijn weggeschonken zonder dat er schenkingsrechten/schenkbelastingen zijn betaald...

De principes die deze materie beheersen worden federaal bepaald. Evenwel zijn de tarieven en verminderingen/vrijstellingen die van toepassing zijn, deze van het gewest waar u de laatste vijf jaar van uw leven het langst hebt gewoond.

KAN U BETER VERHUIZEN NAAR EEN ANDER GEWEST, ZODAT UW ERFGENAMEN MINDER SUCCESSIERECHTEN OF ERFBELASTING MOETEN BETALEN?

Vroeger was zo'n 'successietoerisme' mogelijk: men kon tot de avond voor zijn overlijden verhuizen om zo de meest aantrekkelijke successietarieven te genieten. Die tijden zijn intussen voorbij. Voor het bepalen van de geldende successietarieven, neemt de wetgever de tijdspanne van vijf jaar vóór het overlijden in beschouwing. De tarieven van het gewest waar u – als rijksinwoner – het langst uw fiscale woonplaats had zijn van toepassing.

› **Schenkingsrechten of schenkbelasting** zijn/is belastingen op notariële schenkingen en geregistreerde handgiften of bankgiften. Net als bij de successierechten of erfbelasting, verschillen/verschilt de schenkingsrechten/schenkbelasting tussen de gewesten. Wanneer u als Belgisch rijksinwoner een roerende schenking doet, zijn de tarieven van toepassing van het gewest waar u in de laatste vijf jaar voor de schenking het langst hebt gewoond. Voor roerende goederen liggen/licht de schenkingsrechten/schenkbelasting veelal lager dan de successierechten of erfbelasting: via schenkingen kan u er dus voor zorgen dat uw

erfgenamen minder successierechten of erfbelasting zullen moeten betalen (zie verder). Niet alleen hebben we bij successieplanning te maken met verschillende wetgevingen (het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Successierechten, het Wetboek van Registratierechten en de Vlaamse Codex Fiscaliteit), die soms verschillende definities voor dezelfde woorden hanteren. Daarnaast zijn er fiscale verschillen naargelang het gewest waar de schenker of erflater woont. Dat verklaart deels de complexiteit van deze materie.

REGIONAAL VERSCHILLEND

Welke tarieven uw erfgenamen of testamentair begunstigten zullen betalen, hangt af van het gewest waar u uw fiscale woonplaats had op het moment van overlijden (of waar u het langst hebt gewoond tijdens de laatste vijf jaar voor uw overlijden indien u op meer dan één plaats hebt gewoond). Dit is bepalend voor zowel de tarieven van de successierechten of erfbelasting als voor de verminderingen en vrijstellingen waarop sommige erfgenamen aanspraak kunnen maken.

3. DE BASISPRINCIPES VAN HET ERFRECHT

Het erfrecht wordt geregeld door het Burgerlijk Wetboek. Het omvat de regels die de samenstelling en de overdracht van een nalatenschap beschrijven. Het erfrecht geeft dus een antwoord op twee vragen:

- › Wat zit er allemaal in uw nalatenschap?
- › Wie zijn uw erfgenamen en wat erven ze?

WAT ZIT ER IN UW NALATENSCHAP?

Er is pas sprake van 'nalatenschap' na overlijden. Op dat ogenblik bestaat uw nalatenschap meestal uit al uw goederen min uw schulden.

U BENT ALLEENSTAAND, WEDUWE/ WEDUWNAAR OF GESCHEIDEN

In dat geval is de zaak snel geregeld: uw nalatenschap bestaat uit uw eigen goederen.

U BENT GEHUWD

In dat geval bepaalt uw huwelijksvermogensstelsel de samenstelling van uw nalatenschap.

Er moet namelijk een onderscheid worden gemaakt tussen uw goederen en deze van uw echtgenoot.

WETTELIJK STELSEL

Bent u gehuwd zonder huwelijksovereenkomst? Dan valt u onder het wettelijk stelsel. Dat stelsel maakt een onderscheid tussen drie vermogens, telkens samengesteld uit bezittingen en schulden:

- › het eigen vermogen van de ene echtgenoot
- › het eigen vermogen van de andere echtgenoot
- › het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten

Alle goederen die u tijdens uw leven hebt vergaard, zijn onder te brengen in één van deze drie vermogens. De goederen (bv. uw wagen) die u reeds bezat voor uw huwelijk, blijven van u. Hetzelfde geldt voor de goederen die u via een erfenis of schenking tijdens het huwelijk hebt verkregen. De inkomsten van elke echtgenoot worden daarentegen wel in het gemeenschappelijk vermogen opgenomen: de beroepsinkomsten, roerende en onroerende inkomsten. Zelfs inkomsten uit eigen goederen behoren hiertoe. Dat geldt bijvoorbeeld voor huurinkomsten die u

ontvangt uit een gebouw dat u van uw ouders geërfd hebt. In de praktijk wordt alles waarvan u niet meer kan bewijzen dat het alleen u toebehoort, ondergebracht in het gemeenschappelijk vermogen.

Uw nalatenschap bestaat onder het wettelijk stelsel uit uw eigen vermogen plus de helft van het gemeenschappelijk vermogen.

ZUIVERE SCHEIDING VAN GOEDEREN

Koos u voor het stelsel van zuivere scheiding van goederen, dan bestaat er geen gemeenschappelijk vermogen. Toch kan u samen goederen verwerven. De bezittingen en schulden waarvan u niet kan aantonen wie er de eigenaar van is, komen in **onverdeeldheid** (of mede-eigendom) toe aan u en uw partner.

Als u overlijdt, bestaat uw nalatenschap uit uw eigen vermogen, waarin eventueel uw deel (in principe de helft, tenzij anders bewezen) van de goederen en schulden in onverdeeldheid tussen u en uw echtgenoot zitten.

SCHEIDING VAN GOEDEREN MET VERREKENING VAN AANWINSTEN

De zuivere scheiding van goederen kan, bijvoorbeeld bij een echtscheiding, aanleiding geven tot onevenwichtige situaties. Daarom werd er in de praktijk al een tijd gewerkt met zogenaamde 'correctiemechanismes'. Een eerste correctie is deze waarbij aan de scheiding van goederen een beperkte huwgemeenschap wordt toegevoegd, waarin de echtgenoten bepaalde goederen kunnen inbrengen. Een tweede correctie die de praktijk gebruikte, was de verrekening van aanwinsten.

Sinds 1 september 2018 wordt dergelijke scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten ook voorzien in het Burgerlijk Wetboek. De notaris moet deze wettelijke correctie ook toelichten aan de (aanstaande) echtgenoten wanneer ze hun huwelijksovereenkomst laten verlijden of aanpassen.

In een dergelijk stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten, blijft iedere echtgenoot eigenaar van de goederen op zijn naam hetgeen onder meer belangrijk kan zijn ten aanzien van derden, zoals schuldeisers. Maar bij ontbinding van het stelsel (bv.

echtscheiding of overlijden) wordt nagegaan welke echtgenoot de meeste aanwinsten heeft opgebouwd tijdens het huwelijk en zal, afhankelijk van de verdeelsleutel, de andere echtgenoot een vordering hebben op de echtgenoot die meer aanwinsten heeft opgebouwd tijdens het huwelijk.

Het Burgerlijk Wetboek heeft een basisregeling uitgewerkt omtrent deze verrekening van aanwinsten, maar echtgenoten kunnen hiervan afwijken in hun huwelijksovereenkomst (bv. een andere verdeelsleutel van de aanwinsten). Zo voorziet de wet in een gelijke verdeling van de aanwinsten (50/50) tussen de echtgenoten, maar men kan hiervan afwijken. Zo kan u bijvoorbeeld kiezen voor een 50/50-verdeling van de aanwinsten bij echtscheiding, maar een 100/0-verdeling bij overlijden. In dat laatste geval bekommt de langstlevende echtgenoot dus alle aanwinsten: hij behoudt zijn aanwinsten, en krijgt een vordering op de nalatenschap van de eerststervende ter waarde van diens aanwinsten.

Kiest u voor het stelsel van zuivere scheiding van goederen, scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten of algehele gemeenschap, dan kan dat enkel via een huwelijksovereenkomst bij de notaris.

STELSEL VAN ALGEHELE GEMEENSCHAP

Het stelsel van algehele gemeenschap is 'het stelsel van de onvoorwaardelijke liefde'. Hiermee wordt uw eigen vermogen beperkt tot uw persoonsgebonden goederen en rechten, zoals kleding, beroepswerktuigen enz. Vrijwel alle andere bezittingen en schulden maken deel uit van uw gemeenschappelijk vermogen, dus ook de goederen die u al voor uw huwelijk bezat.

Indien u als eerste overlijdt, dan bestaat uw nalatenschap uit de helft van het (grote) gemeenschappelijk vermogen en uw (weinige) strikt persoonsgebonden goederen en rechten. Anders gezegd, uw nalatenschap bestaat hoofdzakelijk uit halve dingen: een halve auto, een halve keuken, een halve woning.

AFWIJKENDE VERDELING BIJ WETTELIJK STELSEL OF ALGEHELE GEMEENSCHAP

In uw huwelijksovereenkomst kunnen ook 'overlevingsrechten' worden opgenomen: rechten die uitwerking krijgen op het moment dat één van beiden overlijdt en die de overlevende echtgenoot moeten beschermen door hem een ander deel toe te kennen dan de helft van de gemeenschappelijke goederen. De meest bekende toepassing hiervan is de clausule 'langst leeft, al heeft'. Hiermee wordt het gemeenschappelijk vermogen integraal toegekend aan de langstlevende echtgenoot.

Indien deze clausule is opgenomen in uw huwelijksovereenkomst, bestaat uw nalatenschap meestal alleen uit uw eigen vermogen. Uw echtgenoot zal wellicht meer successierechten of erfbelasting moeten betalen, maar is wel volop beschermd.

U merkt het, als de overledene gehuwd was, moet dus in de eerste plaats het huwelijksvermogen verdeeld worden (waarvoor evenwel specifieke clausules kunnen gelden). Pas dan kan men bepalen wat aan de wettelijke of testamentaire erfgenamen zal toekomen.

U MOET DE OORSPRONG VAN HET GELD DUIDELIJK KUNNEN BEWIJZEN.

Dit is ook van belang voor wie gehuwd is onder het stelsel 'zuivere scheiding van goederen'. Dat stelsel wordt vaak gebruikt wanneer een van de partners zelfstandige is, om de gevolgen van een mogelijk faillissement te beperken. Maar zelfs voor deze echtgenoten geldt een algemeen vermoeden van onverdeeldheid voor roerende goederen waarvan de exclusieve eigendom van een van de echtgenoten niet kan worden bewezen.

Het feit dat een rekening op naam van een van de echtgenoten staat, houdt niet automatisch in dat het geld dat erop staat ook exclusief tot zijn of haar vermogen behoort. Het zal erop aankomen de oorsprong van het geld duidelijk te kunnen bewijzen. In sommige gevallen zorgt de huwelijksovereenkomst voor een algemeen vermoeden van exclusieve eigendom van de echtgenoot-titularis. De bewijslast is hier aanzienlijk minder moeilijk.

MET DE CLAUSULE 'LANGST LEEFT, AL HEEFT' BETAALT UW ECHTGENOOT MEESTAL MEER WANNEER U OVERLIJDT.

Dit zal niet steeds het geval zijn, want de vrijstelling van successierechten of erfbelasting voor de gezinswoning kan in bepaalde omstandigheden de successiefactuur verminderen. Daarentegen laat uw echtgenoot naderhand wellicht een grotere erfenis na aan zijn of haar kinderen, namelijk het vermogen van u beiden. Misschien betalen ook zij hierdoor wel meer successierechten of erfbelasting. Uiteindelijk heeft uw gezin de bescherming van uw echtgenoot dan duur betaald...

Met een keuzebeding heeft de langstlevende de keuze uit verschillende mogelijkheden, naargelang de situatie waarin die zich bevindt. Een keuzebeding kan er immers voor zorgen dat uw echtgenoot na uw overlijden kan beslissen welke gemeenschapsgoederen hij of zij volledig in eigendom wenst te verwerven en voor welke goederen hij of zij rechten of medezeggenschap van de kinderen kan aanvaarden.

MIJN ECHTGENOOT EN IK HEBBEN GEBOUWD OP MIJN GROND. VAN WIE IS HET HUIS DAN?

Als uw grond alleen u toebehoort (d.w.z. u hebt de grond voor het huwelijk verworven, u kreeg hem via een erfenis of kocht hem voor meer dan de helft met eigen geld en legde bij de aankoop ook een verklaring hierover af bij de notaris), dan behoort ook het huis dat erop gebouwd werd, u toe. Dit zonder afbreuk te doen aan de eventueel tussen de echtgenoten op te stellen rekeningen naar aanleiding van het einde van het huwelijk.

BEHOORT HET GELD OP EEN REKENING OP MIJN NAAM TOT MIJN EIGEN VERMOGEN IN EEN GEMEENSCHAPSSTELSEL?

Als u deze rekening al had voor uw huwelijk en er nadien geen verrichtingen meer plaatsvonden: ja, dan behoort het kapitaal op deze rekening tot uw eigen vermogen, in de mate dat het nog als dusdanig herkenbaar is.

Als u echter in de loop van uw huwelijksleven stortte op deze rekening en ervan betaalde, kan vaak niet meer worden bewezen wat van u is en wat van uw echtgenoot. Dan behoort het geld op deze rekening tot het gemeenschappelijk vermogen. Ook als uw rekening interest opleverde, en die interest op dezelfde rekening werden gestort, behoort het geld op de rekening tot uw gemeenschappelijk vermogen. De vruchten zijn immers gemeenschappelijk en zodra ze worden vermengd, is niet meer duidelijk wat van wie is.

WIL U HIEROVER MEER WETEN?

Wil u weten welke impact uw huwelijksovereenkomst heeft op de samenstelling van uw nalatenschap (en de bijbehorende successierechten of erfbelasting)?

U kan dit best met uw notaris bespreken die u hierin verder kan begeleiden.

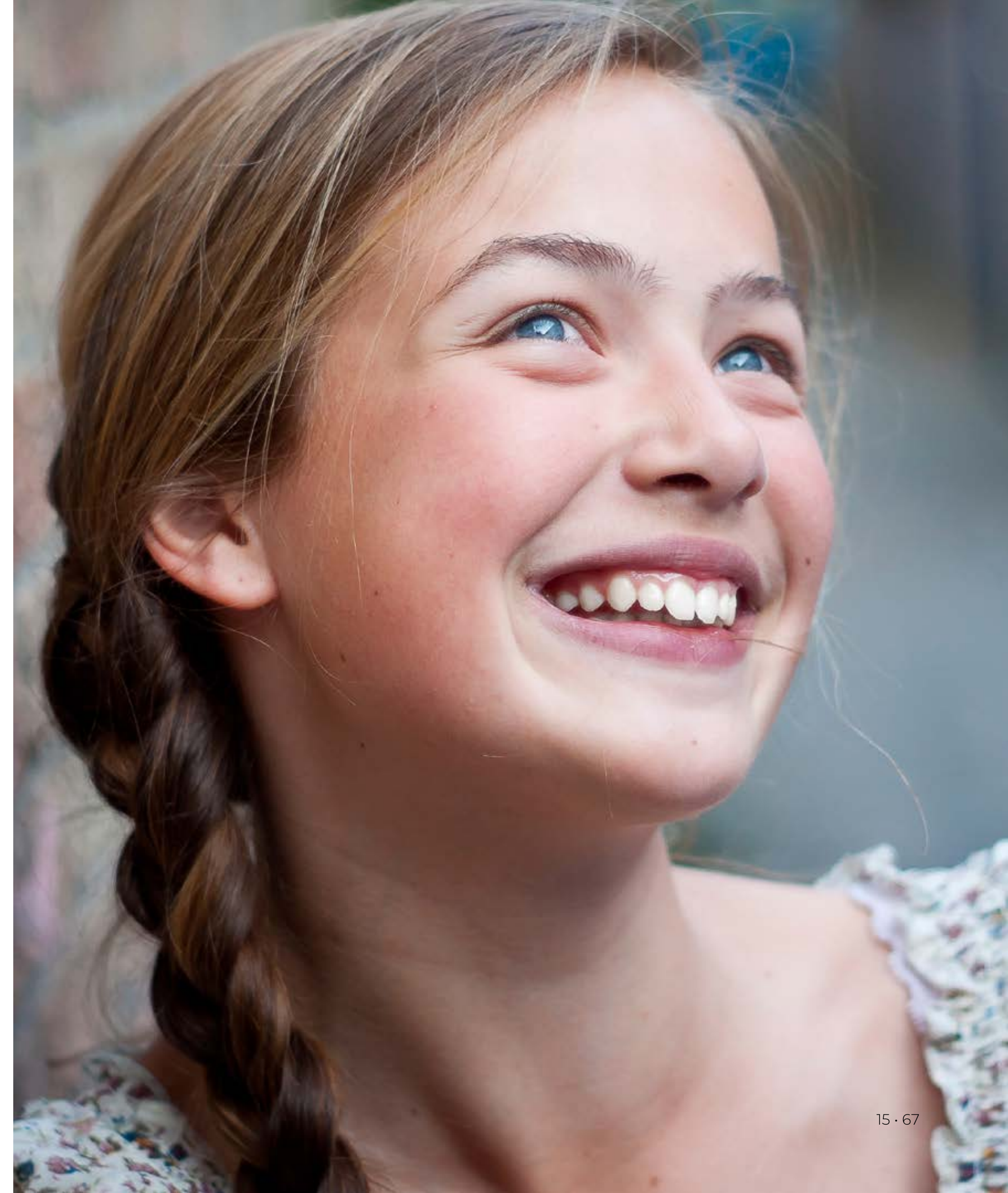

BEHOREN MIJN JUWELEN TOT HET GEMEENSCHAPPELIJK VERMOGEN?

Juwelen behoren tot de
persoonsgebonden goederen: ze
blijven behoren tot het eigen
vermogen van de eigenaars. Die regel
geldt niet wanneer de juwelen
behoren tot een verzameling en ze
niet bestemd zijn om door een van de
echtgenoten te worden gedragen.

WAT ALS IK KINDEREN NALAAT WAARVAN MIJN ECHTGENOOT DE OUDER NIET IS?

In dat geval genieten die kinderen
een bijzondere bescherming.
Zo zal een clause in de
huwelijksovereenkomst waarbij de
volledige gemeenschap toekomt aan
de langstlevende echtgenoot,
mogelijks geen uitwerking hebben
als de reserve van de kinderen uit de
vorige relatie hierdoor zou worden
aangetast.

WIE ZIJN UW ERFGENAMEN EN WAT ERVEN ZE?

Uw partner? Uw kinderen? Uw oom?
Uw schoonmoeder?
Bij wie komt uw nalatenschap terecht?

ALS U NIETS SPECIAALS REGELT (VIA EEN HUWELIJKSOVEREENKOMST, TESTAMENT...)

Uw nalatenschap wordt verdeeld onder uw naaste verwanten, volgens de regels van de wettelijke erfopvolging. Die bepalen niet alleen wie uw nalatenschap erft, maar ook welk deel ervan aan elk van uw wettelijke erfgenamen toekomt.

WIE ZIJN UW WETTELIJKE ERFGENAMEN?

Om te weten wie uw wettelijke erfgenamen zijn, moet u verschillende regels combineren: die van de orde, de graad, de plaatsvervulling en de kloving.

ORDE

Binnen de groep van uw wettelijke erfgenamen onderscheidt de wet vier ordes.

- › **Eerste orde:** uw kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen, kinderen die buiten het huwelijk geboren of geadopteerd zijn, en hun afstammelingen.
- › **Tweede orde:** uw broers, zussen, halfbroers, halfzussen en hun afstammelingen. Uw ouders behoren tot de tweede orde op voorwaarde dat u broers, zussen, halfbroers of halfzussen (of hun afstammelingen) hebt.
- › **Derde orde:** uw ouders (wanneer u geen erfgenamen in de tweede orde hebt), grootouders en overgrootouders.
- › **Vierde orde:** uw tantes, ooms, neven, nichten, grootooms, groottantes en hun afstammelingen.

De regel van de orde is eenvoudig: enkel leden van de dichtste orde zullen van u erven.

GRAAD

Niet alle leden van de dichtste orde hebben recht op een deel van uw nalatenschap. Beslissend is hier de graad van verwantschap. De dichtste in graad sluit in principe alle verwanten verder in graad uit.

In rechte lijn is de graad gelijk aan het aantal generaties tussen u en de persoon in kwestie. In de zijlijn is de graad gelijk aan het aantal generaties tussen u en de gemeenschappelijke voorouder plus het aantal generaties tussen de gemeenschappelijke voorouder en de persoon in kwestie.

In rechte lijn is de graad gelijk aan het aantal generaties tussen u en de persoon in kwestie.

VOORBEELD VAN DE REGEL VAN DE ORDE

- › Hebt u kinderen en zijn uw ouders nog in leven op het ogenblik van uw overlijden, dan krijgen uw kinderen voorrang op uw ouders: ze zijn immers uw erfgenamen in eerste orde.
- › U hebt geen kinderen of kleinkinderen maar uw ouders zijn nog in leven en u hebt broers en zussen (erfgenamen van de tweede orde) op het tijdstip van uw overlijden, dan erft elke ouder een vierde van uw nalatenschap. De rest wordt verdeeld tussen uw broers en zussen

VOORBEELD VAN DE REGEL VAN DE GRAAD

- › Als u kinderen (eerste graad) en kleinkinderen (tweede graad) hebt, hebben uw kinderen voorrang, want ze zijn binnen de eerste orde nauwer met u verwant.
- › U bent in de eerste graad verwant met uw ouders en met uw kinderen, in de tweede graad met uw grootouders, kleinkinderen, broers of zussen, in de derde graad met uw neefje, met uw tante.

PLAATSVERVULLING

Wat als een van uw wettelijke erfgenamen zelf al is overleden? Dan geldt in bepaalde gevallen het principe van plaatsvervulling: zijn afstammelingen nemen de plaats in van uw reeds overleden kind, broer, zus, oom of tante. Plaatsvervulling laat toe om in graad van verwantschap te stijgen. Iemand die zich op het eerste gezicht niet in een erfbare graad bevindt, kan zo toch erven omdat hij of zij opklimt in graad.

VOORBEELD

- › Bij uw overlijden hebt u een broer en een vooroverleden zus, die zelf drie kinderen had (uw neefjes en nichtjes). Uw broer erft de helft van uw nalatenschap, de andere helft gaat naar uw neefjes en nichtjes die de plaats innemen van hun overleden moeder (uw zus).

KLOVING

Deze regel speelt enkel – behoudens enkele uitzonderingen – wanneer u erfgenamen nalaat van de derde of vierde orde. In dit geval wordt uw nalatenschap in twee ‘gekloofd’. In principe gaat de helft van uw nalatenschap naar uw naaste verwanten van de derde of vierde orde in de moederlijke lijn. De andere helft gaat naar uw naaste verwanten van de derde of vierde orde in de vaderlijke lijn.

VOORBEELD

- › U overlijdt en uw naaste verwanten (zie ook hoger) zijn uw vader en uw grootmoeder aan moeders kant (erfgenamen van de derde orde). De helft van uw nalatenschap gaat naar uw vader, die uw dichtste verwant is in vaderlijke lijn. De andere helft is bestemd voor uw grootmoeder die uw naaste verwant is in moederlijke lijn.

EN DE LANGSTLEVENDE ECHTGENOOT OF SAMENWONENDE PARTNER?

De rechten van de overlevende echtgenoot of samenwonende partner zijn sterk uitgebreid gedurende de afgelopen jaren.

U BENT GEHUWD

Uw overlevende echtgenoot heeft op basis van het wettelijk erfrecht altijd recht op een deel van uw nalatenschap. In principe is dat het vruchtgebruik op uw nalatenschap en soms meer. Wie uw andere erfgenamen ook zijn, de overlevende echtgenoot is altijd mede-erfgenaar. Uw andere erfgenamen kunnen volgens het wettelijk erfrecht nooit meer dan een erfdeel in 'blote eigendom' erven.

Wie uw andere erfgenamen ook zijn, de overlevende echtgenoot is altijd mede-erfgenaar.

U BENT WETTELIJK SAMENWONEND

U hebt een verklaring van wettelijke samenwoning afgelegd bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van uw woonplaats. Uw partner erft na uw overlijden automatisch het vruchtgebruik van de 'preferentiële goederen': de woning die u samen

bewoonde en de huisraad die zich erin bevindt. Het erfdeel van de overlevende samenwonende partner is dus beperkter dan dat van een overlevende echtgenoot, die volgens het wettelijk erfrecht minstens het vruchtgebruik op de totale nalatenschap erft.

Uw andere erfgenamen erven de blote eigendom van de gezinswoning en huisraad en de volle eigendom van de overige roerende en onroerende goederen. Dit alles erft uw partner niet, tenzij u hem of haar begunstigt via een testament.

U BENT FEITELIJK SAMENWONEND

U leeft onder hetzelfde dak met een andere persoon, misschien al sinds jaar en dag. Voor het erfrecht zijn feitelijk samenwonenden niet gelijkgeschakeld met gehuwden, noch met wettelijk samenwonenden. Hoe lang u ook feitelijk samenwoont, dit heeft niet tot gevolg dat u en uw partner automatisch van elkaar erven. U kan wel iets regelen via testament. Wat de successierechten of erfbelasting betreft, kan dit, afhankelijk van het gewest (zie verder), nadelige gevolgen hebben.

KAN U ZELF DE VERDELING VAN UW NALATENSCHAP REGELEN?

Via een testament bepaalt u gedeeltelijk zelf hoe uw nalatenschap wordt verdeeld.

Hou hierbij wel rekening met bepaalde erfgenamen, die recht hebben op de 'reserve' van uw nalatenschap. Het 'beschikbaar deel' kan u vrij toewijzen.

De reserve wordt niet berekend op uw nalatenschap, maar wel op de zogenaamde 'rekenboedel': uw nalatenschap plus uw schenkingen bij leven.

De wet onderscheidt twee soorten reservataire erfgenamen:

- › uw afstammelingen
- › uw echtgenoot of echtgenote

WAT IS DE RESERVE VAN DE LANGSTLEVENDE ECHTGENOOT?

Bent u op het ogenblik van uw overlijden gehuwd, dan heeft uw echtgenoot of echtgenote in principe minstens recht op het vruchtgebruik van de helft van de rekenboedel. Bovendien omvat zijn reserve meestal minstens het vruchtgebruik van uw deel van de gezinswoning en de huisraad, ook wanneer dit meer waard is dan de helft van de waarde van de rekenboedel.

WAT IS DE RESERVE VAN DE KINDEREN?

Uw kinderen hebben automatisch recht op hun reserve, een deel van uw nalatenschap dat hen niet kan worden ontnomen.

Sinds 1 september 2018 is de reserve van de nakomelingen en het beschikbaar deel in elk geval gelijk aan 50% elk (ongeacht het aantal kinderen).

Met het beschikbaar deel van uw nalatenschap doet u in principe wat u wil.

- › Het deel van een vooroverleden kind wordt evenredig verdeeld tussen zijn of haar afstammelingen. De partner van dat kind is geen wettelijk erfgenaam en kan dus geen aanspraak maken op een deel van de nalatenschap.

WAT ALS IK DE BLOTE EIGENDOM OF HET VRUCHTGEBRUIK ERF VAN EEN GOED, MAAR DAAR PROBLEMEN MEE HEB?

In de praktijk kan de opsplitsing in blote eigendom en vruchtgebruik van een nalatenschap voor tal van problemen zorgen. Zo kan u de blote eigendom erven van een oud pand. Maar misschien hebt u er als blote eigenaar problemen mee om ingrijpende herstellingen uit te voeren, wanneer u er de opbrengsten niet van hebt.

Ook wanneer u het vruchtgebruik erft van een pand, kan dat problemen opleveren. Het huis kan te groot zijn of moeilijk te verhuren.

Die problemen kunnen opgelost worden door de techniek van omzetting van het vruchtgebruik. Hierbij wordt het vruchtgebruik omgezet in volle eigendom, in een geldsom, of in een geïndexeerde rente. Zo kan de vruchtgebruiker of de blote eigenaar de volle eigenaar worden van bepaalde goederen.

Wel geniet de langstlevende echtgenoot of de wettelijk samenwonende een bijzondere bescherming: het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad kan nooit worden omgezet zonder diens akkoord.

KAN IK DE RECHTEN VAN MIJN ERFGENAMEN IN MIJN NALATENSCHAP BEPERKEN?

MIJN AFSTAMMELINGEN

Indien u bij testament andere personen dan uw afstammelingen zou begunstigen, kunnen uw afstammelingen steeds hun reserve opeisen.

U kan evenwel in uw huwelijksovereenkomst een bepaalde clause opnemen die voorziet dat het gemeenschappelijk vermogen bij een overlijden in volle eigendom naar de langstlevende gaat: de formule 'langst leeft, al heeft'. Dan erven uw kinderen uw deel van het gemeenschappelijk vermogen niet op het ogenblik dat u overlijdt. Ze zullen het eventueel pas erven bij het overlijden van de langstlevende echtgenoot/ouder. Voor kinderen uit een vorige relatie geldt een bijzondere bescherming. Indien hun reserve hierdoor zou worden aangetast, krijgt deze clause mogelijks geen uitwerking.

Sinds 1 september 2018 is het mogelijk dat uw kinderen via een erfovereenkomst afstand doen van iedere eis tot inbreng of inkorting bij uw later overlijden van de schenkingen of een specifieke schenking die u hebt gedaan. In een globale of punctuele erfovereenkomst kunnen ze dus overeenkomen om niet meer terug te komen op eerder gedane schenkingen.

MIJN ECHTGENOOT

Als u op de dag van uw overlijden al meer dan zes maanden feitelijk gescheiden leefde van uw partner, u of uw echtgenoot voor de rechter een afzonderlijke woonplaats hebt gevorderd of een vordering tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting hebt ingeleid en u nadien niet meer met elkaar bent gaan samenwonen, dan kan u de rechten van uw echtgenoot in de nalatenschap ontnemen. Daartoe dient u evenwel een testament op te maken.

Uw echtgenoot kan uiteraard hetzelfde doen.

Vordert u (of uw echtgenoot) na een feitelijke scheiding geen afzonderlijke woonplaats voor de rechter of vraagt u (of uw echtgenoot) de echtscheiding niet of maakt u geen testament op, dan blijft uw echtgenoot de bijzondere bescherming genieten die de wet hem biedt.

MIJN WETTELIJK SAMENWONENDE PARTNER

Uw langstlevende wettelijk samenwonende partner is geen reservataire erfgenaam. Het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad waar hij volgens het wettelijk erfrecht recht op heeft, kan hem via schenking of testament ontnomen worden. U kan dit anderzijds ook doen door een einde te maken aan het wettelijk samenwonen, dit kan zelfs eenzijdig.

WAT WIJZIGDE ER IN 2018 AAN HET ERFRECHT?

Het erfrecht is een materie die doorgaans niet snel wijzigt; toch werd er in 2018 een belangrijke hervorming doorgevoerd.

De toename van nieuw samengestelde gezinnen en de hogere levensverwachting gaf aanleiding tot deze aanpassing en vereenvoudiging van het erfrecht. Deze hervorming is in werking getreden op 1 september 2018.

Hierna volgen de grote lijnen.

RESERVE EN BESCHIKBAAR DEEL: MEER VRIJHEID VOOR DE SCHENKER OF ERFLATER

In het vroegere erfrecht was het deel dat u vrij kon toewijzen, het beschikbaar deel, afhankelijk van het aantal kinderen: hoe meer kinderen, hoe kleiner dit deel. Had u bv. drie kinderen, dan beschikten die elk over een reserve van een vierde. Het laatste kwart was het 'beschikbaar deel'.

Sinds 1 september 2018 bedraagt de reserve van uw kinderen (ongeacht hun aantal) de helft van uw vermogen bij overlijden. U kan dus vrij beslissen over wat er moet gebeuren met de andere helft van uw vermogen.

Het vroegere erfrecht voorzag in bepaalde situaties ook in een reserve voor de ouders. De hervorming schaft die reserve af en vervangt ze door een onderhoudsplicht indien de ouders behoeftig zijn.

**De hervorming moderniseert
en vereenvoudigt het erfrecht.**

SCHENKINGEN: VEREENVOUDIGING VAN DE WAARDERINGSREGELS

Als u een schenking doet aan een toekomstige erfgenaam, kan u kiezen tussen een voorschot op erfenis (schenking als voorschot op erfdeel) en een schenking die de begiftigde bevoordeelt ten opzichte van anderen (schenking buiten erfdeel).

In het vroegere erfrecht was de manier waarop die schenkingen moesten worden gewaardeerd (op de dag van overlijden) om te komen tot de uiteindelijke verdeling tussen de erfgenamen, ingewikkeld.

Door de hervorming zullen alle schenkingen op dezelfde wijze worden gewaardeerd, volgens de intrinsieke waarde van het geschonken goed op de dag van de schenking, gekoppeld aan een indexeringsmechanisme vanaf de dag van de schenking.

Er bestaat echter een belangrijke uitzondering op deze regel, namelijk wanneer de begiftigde niet vrij kan beschikken over de goederen die hem of haar geschonken worden. In dat geval wordt rekening gehouden met de waarde op de dag waarop de begiftigde wel vrij kon beschikken (gekoppeld aan een indexeringsmechanisme). Het type voorbeeld is de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik: meestal zal de begiftigde pas vrij kunnen beschikken over de geschonken goederen wanneer de schenker-vruchtgebruiker overlijdt (of eerder, wanneer er afstand werd gedaan van het vruchtgebruik). Dan wordt de waarde bij overlijden van de schenker in aanmerking genomen.

Deze nieuwe waarderingsregels zijn ook van toepassing op de schenkingen die u deed voor 1 september 2018. Wenste u dat de vroegere waarderingsregels van toepassing zouden blijven op schenkingen van vóór 1 september 2018, dan kon u tot 1 september 2019 een verklaring van behoud afleggen bij een notaris.

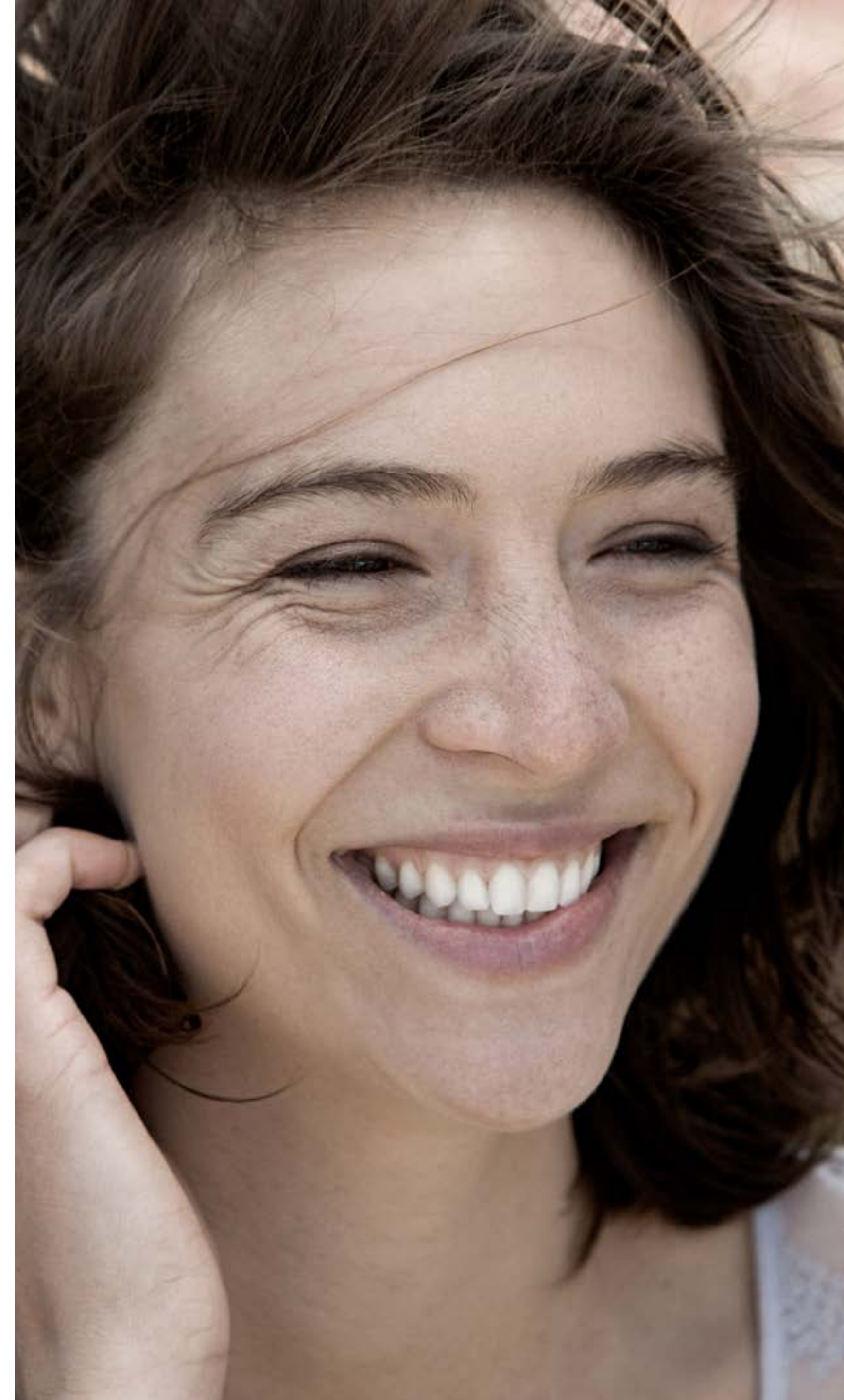
GENERATIESPRONG: SCHENKING AAN DE KLEINKINDEREN

Als u een schenking doet aan uw kleinkind(eren) en uw eigen kind niet overleden is, dan wordt de schenking automatisch 'buiten erfdeel' beschouwd. Er bestaat dus een risico bij overschrijding van het beschikbaar deel: de kinderen kunnen de schenking aanvechten als deze hun reserve aantast.

Dit algemene principe blijft ook na 1 september 2018 bestaan. Het is voortaan evenwel mogelijk dat het kind aanvaardt dat de schenking aan zijn/haar kinderen (uw kleinkinderen) in werkelijkheid moet worden beschouwd als een voorschot op zijn/haar eigen wettelijk erfdeel. Het gaat om een soort van voorafgaande instemming in verband met de generatiesprong, of een toegestane 'erfovereenkomst'. Voor erfovereenkomsten gelden evenwel specifieke formaliteiten en voorwaarden.

ERFOVEREENKOMSTEN

Het vroegere erfrecht verbood overeenkomsten over toekomstige erfenissen. Dat principieel verbod blijft gelden, maar er zijn nieuwe uitzonderingen. Zoals de mogelijkheid om een punctuele of specifieke erfovereenkomst te sluiten, bv. de generatiesprong, maar ook de mogelijkheid om tussen ouders en kinderen voor de notaris een globale erfovereenkomst te sluiten om latere discussies te vermijden.

4. BASISPRINCIPES VAN SUCCESSIE- RECHTEN OF ERFBELASTING

- › Hoeveel bedragen uw successierechten of erfbelasting?
- › Hoe dient u een aangifte van nalatenschap in?
- › Hoe wordt de waarde van uw erfgoederen bepaald?
- › Wanneer moet u successierechten of erfbelasting betalen?

Successierechten of erfbelasting zijn de belastingen die men verschuldigd is bij het overlijden van een Belgisch rijksinwoner (die bij zijn overlijden zijn woonplaats in België had).

De successierechten of erfbelasting verschillen per gewest. Om te bepalen welk gewest bevoegd is, wordt rekening gehouden met de woonplaats van de erflater in de laatste vijf jaar voor overlijden. Het gewest waarin de overledene het langst woonde tijdens die vijf jaar is bevoegd.

De successierechten of erfbelasting zijn verschuldigd op alle goederen die deel uitmaken van de nalatenschap. Ook een aantal andere goederen die niet in de nalatenschap vallen, zijn soms onderworpen aan successierechten of erfbelasting: uitkeringen van bepaalde levensverzekeringen, bepaalde schenkingen in de drie of vijf³ jaar voor overlijden waarvoor geen schenkingsrechten of schenkbelasting betaald werd...

³ De termijn van vijf jaar is van toepassing in het Waals Gewest voor schenkingen vanaf 1 januari 2022.

HOEVEEL BEDRAGEN UW SUCCESSIE- RECHTEN OF ERFBELASTING?

IN HET VLAAMS GEWEST

De erfbelasting wordt berekend op basis van de verwantschapsband tussen erflater en erfgenaam, en dit op de netto-erfdelen, dan wel op de som van de netto-erfdelen.

- › In rechte lijn (alsook voor personen gelijkgesteld met de rechte lijn), tussen echtgenoten en bepaalde samenwonenden, wordt de erfbelasting berekend per erfgenaam: ieder betaalt op zijn netto-erfdeel. Roerende en onroerende goederen worden in dit geval ook apart belast.
- › Voor de berekening van de erfbelasting die uw broers en zussen zullen betalen, worden

de roerende en onroerende goederen samengeteld. Daarna worden op elk erfdeel afzonderlijk van de broers en zussen de successietarieven toegepast.

- › Voor de andere erfgenamen wordt de erfbelasting berekend op basis van de som van de erfdelen (globalisatie) en wordt het roerend en onroerend vermogen samengeteld.

De tarieven worden berekend per schijf: hoe meer men erft, hoe hoger het tarief. Bovendien zijn de tarieven afhankelijk van de verwantschap tussen erflater en erfgenaam. Hoe nauwer de verwantschap, hoe lager het tarief.

TARIEVEN RECHTE LIJN (KIND, KLEINKIND, OUDER, GROOTOUDER...), TUSSEN ECHTGENOTEN EN TUSSEN BEPAALDE SAMENWONENDE PARTNERS

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 50.000	3%
50.000,01 – 250.000	9%
> 250.000	27%

Zowel wettelijk samenwonenden als feitelijk samenwonenden, op voorwaarde dat ze minstens 1 jaar feitelijk samenwonen en een gezamenlijke huishouding voeren, genieten de laagste tarieven in de erfbelasting. Dit ononderbroken samenwonen kan u bewijzen aan de hand van een uittreksel uit het bevolkingsregister. Het is aan de fiscale administratie om desgevallend te bewijzen dat er geen gemeenschappelijke huishouding werd gevoerd.

Deze voorwaarde wordt ook als vervuld beschouwd als het samenwonen en een gezamenlijke huishouding door overmacht onmogelijk geworden zijn (bv. een verhuis naar een rusthuis).

Voor deze categorie erfgenamen wordt er nog een vermindering van de erfbelasting voorzien. Indien het erfdeel, roerend en onroerend vermogen samen minder dan 50.000 euro bedraagt, geldt volgende vermindering van de erfbelasting:

$$500 \times \left(1 - \frac{\text{Netto-erfdeel}}{50.000} \right)$$

Kinderen onder de 21 jaar genieten een bijkomende vermindering van de erfbelasting, namelijk 75 euro per volledig jaar dat ze verwijderd zijn van de 21 jaar.

Bovendien wordt er voor weeskinderen die jonger zijn dan 21 jaar in bijzondere vrijstellingsregimes voorzien.

DE GEZINSWONING EN EEN GEDEELTE
VAN DE ROERENDE NALATENSCHAP
WORDT VRIJGESTELD VAN ERFBELASTING
VOOR DE LANGSTLEVENDE ECHTGENOOT
OF WETTELIJK SAMENWONENDE
PARTNER.

Hij of zij moet dus geen erfbelasting betalen op het deel dat hij of zij krijgt van de woning waarin de gemeenschappelijke domicilie gevestigd was op het ogenblik van het overlijden, en voor zover hij of zij geen verwante in rechte lijn was van de overledene.

De feitelijk samenwonende partner kan deze vrijstelling slechts genieten als die op het moment van overlijden minstens 3 jaar feitelijk samenwoonde met de overledene, ze een gezamenlijke huishouding hadden, en wanneer die geen verwante in rechte lijn is.

Bovendien geniet de langstlevende partner sinds 1 september 2018 een vrijstelling van erfbelasting op de eerste schijf van 50.000 euro die hij of zij in de roerende (geld, effecten...) nalatenschap zal erven.

Deze tarieven werden in 2018
gewijzigd door de Vlaamse
decreetgever.

TARIEVEN TUSSEN BROERS EN
ZUSSEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 35.000	25%
35.000,01 – 75.000	30%
> 75.000	55%

TARIEVEN TUSSEN ANDERE
PERSONEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 35.000	25%
35.000,01 – 75.000	45%
> 75.000	55%

Zoals hiervoor vermeld, betalen deze erfgenamen (neven, nichten, derden...) de erfbelasting op wat zij samen erven (globalisatie).

IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden successierechten berekend op elk erfdeel afzonderlijk of op de som van deze erfdelen naargelang de categorie waartoe de erfgenamen behoren. Er wordt ook geen opsplitsing gemaakt tussen roerende en onroerende goederen. Deze worden gezamenlijk belast.

- › Voor verwanten in rechte lijn, voor personen die hiermee gelijkgesteld worden voor de berekening van de successierechten en voor echtgenoten en wettelijk samenwonenden, gebeurt de berekening van de successierechten op elk afzonderlijk erfdeel. Ook voor broers en zussen worden successierechten op elk apart erfdeel berekend.

- › Voor alle andere erfgenamen gebeurt deze berekening op de totaliteit van de erfdelen die deze personen ontvangen. Men noemt dat de globalisatie.

Algemeen gesproken worden de tarieven berekend per schijf: hoe meer men erft, hoe hoger het tarief. Bovendien zijn de tarieven afhankelijk van de verwantschap tussen erflater en erfgenaam. Hoe nauwer de verwantschap, hoe lager het tarief.

VRIJSTELLING VOOR DE GEZINSWONING

De echtgenoot of wettelijk samenwonende partner geniet een vrijstelling voor het deel van de gezinswoning dat hij of zij erft.

Het gaat over de voornaamste gemeenschappelijke woonplaats van de erflater en diens langstlevende echtgenoot of wettelijk samenwonende partner.

Evenwel, als de samenwoning werd beëindigd door een feitelijke scheiding of overmacht op het

moment van overlijden (bijvoorbeeld opname in een rusthuis), dan geniet de laatste gezinswoning een vrijstelling.

Die vrijstelling geldt evenwel niet als de samenwonende die een aandeel verkrijgt in de gezinswoning, een bloedverwant in de rechte lijn van de erflater is (of gelijkgesteld), of een broer of zus, neef of nicht, oom of tante van de erflater is.

Daarenboven is slechts het netto-erfdeel van de gezinswoning die werd verkregen door de langstlevende echtgenoot of samenwonende partner, vrijgesteld. Het gaat dus om de waarde van het verkregen gedeelte verminderd met de schulden, die op een welbepaalde wijze moeten worden aangerekend op het passief.

Zo moeten de schulden in de nalatenschap die specifiek werden aangegaan om de gezinswoning te verwerven of te behouden, bij voorrang worden aangerekend op het erfgedeelte van de gezinswoning.

TARIEVEN IN RECHTE LIJN
(KIND, KLEINKIND, OUDER,
GROOTOUDER), TUSSEN
ECHTGENOTEN EN TUSSEN
WETTELIJK
SAMENWONENDEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 50.000	3%
50.000,01 – 100.000	8%
100.000,01 – 175.000	9%
175.000,01 – 250.000	18%
250.000,01 – 500.000	24%
> 500.000	30%

Voor erfgenamen in rechte lijn en voor wettelijk samenwonenden die niet in aanmerking komen voor de vrijstelling, bestaat er een gunsttarief voor de gezinswoning:

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 50.000	2%
50.000,01 – 100.000	5,3%
100.000,01 – 175.000	6%
175.000,01 – 250.000	12%
250.000,01 – 500.000	24%
> 500.000	30%

Het gunsttarief speelt enkel wanneer voldaan wordt aan bepaalde voorwaarden, waaronder:

- › de woning moet voor minstens vijf jaar als hoofdverblijfplaats gediend hebben van de overledene op het moment van overlijden

- › de woning (of het gedeelte van de woning) dient minstens voor een deel in volle eigendom tot de nalatenschap te behoren

Voor deze categorie van erfgenamen bestaan er nog een aantal andere verminderingen, dit zijn vrijstellingen van successierechten op de laagste schijven:

- › de (klein)kinderen, de langstlevende echtgenoot of de langstlevende wettelijk samenwonende partner dienen geen successierechten te betalen op de eerste schijf van 15.000 euro
- › voor kinderen jonger dan 21 jaar wordt deze vrijstelling verhoogd met 2.500 euro per volledig jaar dat ze nog geen 21 jaar zijn

TARIEVEN TUSSEN
BROERS EN ZUSSEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 12.500	20%
12.500,01 – 25.000	25%
25.000,01 – 50 000	30%
50.000,01 – 100.000	40%
100.000,01 – 175.000	55%
175.000,01 – 250.000	60%
> 250.000	65%

TARIEVEN TUSSEN OOMS
EN TANTES EN NEVEN EN
NICHTEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 50.000	35%
50.000,01 – 100.000	50%
100.000,01 – 175.000	60%
> 175.000	70%

We merken op dat deze berekening gebeurt op de totaliteit van de erfdelen die deze personen ontvangen (globalisatie).

TARIEVEN TUSSEN
ANDERE PERSONEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 50.000	40%
50.000,01 – 75.000	55%
75.000,01 – 175.000	65%
> 175.000	80%

Ook deze berekening gebeurt op de totaliteit van de erfdelen die deze personen ontvangen (globalisatie).

IN HET WAALS GEWEST

De successierechten worden berekend op de netto-erfdelen. Er wordt geen opsplitsing gemaakt tussen roerende en onroerende goederen. De tarieven worden berekend per schijf: hoe meer men erft, hoe hoger het tarief. Bovendien zijn de tarieven afhankelijk van de verwantschap tussen erflater en erfgenaam. Hoe nauwer de verwantschap, hoe lager het tarief.

VRIJSTELLING VOOR DE GEZINSWONING

Sinds 1 januari 2018 bestaat er een totale vrijstelling ten voordele van de overlevende echtgeno(o)t(e) of wettelijk samenwonende partner voor het aandeel in de gezinswoning dat hij (zij) erft. Die vrijstelling kan enkel worden verkregen als voldaan is aan dezelfde voorwaarden die gelden voor het verkrijgen van het verlaagd tarief op de gezinswoning (zie verder).

TARIEVEN IN RECHTE LIJN
(KIND, KLEINKIND, OUDER,
GROOTOUDER...), TUSSEN
ECHTGENOTEN EN TUSSEN
WETTELIJK SAMENWONENDEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 12.500	3%
12.500,01 – 25.000	4%
25.000,01 – 50.000	5%
50.000,01 – 100.000	7%
100.000,01 – 150.000	10%
150.000,01 – 200.000	14%
200.000,01 – 250.000	18%
250.000,01 – 500.000	24%
> 500.000	30%

Wettelijk samenwonende partners moeten hun domicilie op hetzelfde adres hebben op het moment van overlijden om deze tarieven te kunnen genieten.
Voor de erfgenamen in rechte lijn bestaat er een gunsttarief voor de gezinswoning:

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 25.000	1%
25.000,01 – 50.000	2%
50.000,01 – 175.000	5%
175.000,01 – 250.000	12%
250.000,01 – 500.000	24%
> 500.000	30%

Het gunsttarief en de vrijstelling zijn enkel van toepassing wanneer voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

- › de woning moet minstens vijf jaar voor het overlijden als hoofdverblijfplaats gediend hebben

- › de woning (of het gedeelte van de woning) dient minstens voor een deel in volle eigendom tot de nalatenschap te behoren
- › de woning moet gelegen zijn in het Waals Gewest
- › de woning moet geheel of gedeeltelijk dienen tot bewoning

Voor deze categorie van erfgenamen bestaan er nog een aantal andere verminderingen, dit zijn vrijstellingen van successierechten op de laagste schijven:

- › de (klein)kinderen, de langstlevende echtgenoot of de langstlevende wettelijk samenwonende partner dienen geen successierechten te betalen op de eerste schijf van 12.500 euro
- › indien het erfdeel kleiner is dan 125.000 euro, verkrijgen de bovenstaande erfgenamen een bijkomende vrijstelling op de schijf tussen 12.500,01 en 25.000 euro
- › voor kinderen jonger dan 21 jaar wordt deze vrijstelling verhoogd met 2.500 euro per volledig jaar dat ze nog geen 21 jaar zijn

TARIEVEN TUSSEN BROERS
EN ZUSSEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 12.500	20%
12.500,01 – 25.000	25%
25.000,01 – 75.000	35%
75.000,01 – 175.000	50%
> 175.000	65%

TARIEVEN TUSSEN ANDERE
PERSONEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 12.500	30%
12.500,01 – 25.000	35%
25.000,01 – 75.000	60%
> 175.000	80%

TARIEVEN TUSSEN OOMS EN
TANTES EN NEVEN EN
NICHTEN

SCHIJVEN IN EURO	
0,01 – 12.500	25%
12.500,01 – 25.000	30%
25.000,01 – 75.000	40%
75.000,01 – 175.000	55%
> 175.000	70%

HOE DIENT U EEN NALATENSCHAPSAANGIFTE IN?

Het is niet verplicht om voor de aangifte van nalatenschap een beroep te doen op een notaris. De erfgenamen kunnen de aangifte zelf invullen of kunnen hiervoor een notaris of een andere specialist inschakelen. Het is evenwel belangrijk dat de aangifte correct wordt ingevuld en binnen de wettelijke termijn wordt ingediend (binnen vier tot zes maanden na het overlijden, afhankelijk van de plaats van overlijden).

In het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet de aangifte worden ingediend bij het Kantoor Rechtszekerheid van de plaats waar de overleden rijksinwoner zijn laatste fiscale woonplaats had.

In het Vlaams Gewest moet de aangifte worden ingediend bij de Vlaamse Belastingdienst - Erfbelasting, Vaartstraat, 16 - 9300 Aalst (per post of digitaal). De aangifte kan sinds kort in Vlaanderen ook worden ingediend via de toepassing ERFonline.

HOE WORDT DE WAARDE VAN DE GOEDEREN IN UW NALATENSCHAP BEPAALD?

De waarde van de volle eigendom van een goed in de nalatenschap komt in principe overeen met de venale waarde of verkoopwaarde. Op die regel bestaan er een aantal uitzonderingen:

- › beursgenoteerde financiële instrumenten kunnen aangegeven worden voor hun waarde bij overlijden van de erflater of op een latere datum. Zo vermijdt men de risico's van een beurscrash tussen het overlijden en het indienen van de nalatenschapsaangifte
- › de waarde van spaarrekeningen, termijnrekeningen, kasbons enz. wordt in principe bepaald door het nominaal bedrag van het kapitaal op datum van overlijden

De waardering van het **vruchtgebruik** en de **blote eigendom** van een goed in de nalatenschap is veel minder evident. Voor de berekening van de successierechten of erfbelasting schrijft de wet een formule voor om de waarde van het vruchtgebruik te bepalen. Deze formule is vooral van belang voor de langstlevende echtgenoot, die vaak het vruchtgebruik van de volledige nalatenschap erft.

De waarde van het vruchtgebruik hangt af van de leeftijd van de vruchtgebruiker. Hoe ouder hij is, hoe lager de waarde van het vruchtgebruik. De waarde van de blote eigendom is gelijk aan de waarde van de volle eigendom min de waarde van het vruchtgebruik.

De successierechten of erfbelasting worden berekend op basis van de waarde die wordt toegekend aan uw erfgoed.

Deze waarderingsregels gelden enkel voor de berekening van uw successierechten of erfbelasting.

LEEFTIJD VRUCHTGEBRUIKER	Waarde vruchtgebruik	Waarde blote eigendom
Jonger dan 20 jaar	72%	28%
Tussen 20 en 29 jaar	68%	32%
Tussen 30 en 39 jaar	64%	36%
Tussen 40 en 49 jaar	56%	44%
Tussen 50 en 54 jaar	52%	48%
Tussen 55 en 59 jaar	44%	56%
Tussen 60 en 64 jaar	38%	62%
Tussen 65 en 69 jaar	32%	68%
Tussen 70 en 74 jaar	24%	76%
Tussen 75 en 79 jaar	16%	84%
80 jaar of ouder	8%	92%

WANNEER MOET U SUCCESSIERECHTEN OF ERFBELASTING BETALEN?

Successierechten moeten in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnen de twee maanden na het verstrijken van de termijn voor de aangifte van successie worden betaald (de betaling moet dus gebeuren binnen de zes tot acht maanden na het overlijden, afhankelijk van de plaats van overlijden). Doet men dat niet, dan moet men nalatigheidsinterest (wettelijke interest) betalen. Die worden berekend per begonnen maand. In het Vlaams Gewest moet de erfbelasting worden betaald binnen twee maanden na de verzendingsdatum zoals die vermeld staat op het aanslagbiljet.

In sommige gevallen staat de ontvanger uitstel van betaling toe. Uitstel is ook mogelijk als u de goederen niet onmiddellijk zonder al te veel verlies kan verkopen, of als u ze nodig hebt voor beroepsdoeleinden. Maar let op! Zelfs als de ontvanger u uitstel verleent, moet u de nalatigheidsinterest betalen, te rekenen vanaf de dag waarop u normaal gezien successierechten of erfbelasting moest betalen.

In het Vlaams Gewest kan u geen uitstel van betaling van de erfbelasting krijgen. Wel kan in sommige gevallen een afbetalingsplan worden bekomen. Ook als u een afbetalingsplan krijgt, moet u nalatigheidsinterest betalen.

WAT ALS MIJN ERFGENAMEN TRACHTEN TE ONTKOMEN AAN DE BETALING VAN SUCCESSIERECHTEN OF ERFBELASTING DOOR BEPAALDE (ROERENDE) GOEDEREN NIET AAN TE GEVEN?

Dat is een gevaarlijke keuze. De boetes zijn erg hoog. Wanneer de fiscale administratie deze nalatigheid vaststelt in het geval van roerende goederen, in de 10 jaar na de uiterste datum voor het indienen van de aangifte (behoudens uitzonderingen), betalen de erfgenamen niet alleen de successierechten of erfbelasting die ze verschuldigd waren en de bijbehorende nalatighedsinterest, maar ook een boete die kan oplopen tot tweemaal het bedrag van de successierechten of erfbelasting. Voor onroerende goederen gelegen in België, lopen de erfgenamen een gelijkaardig risico gedurende een termijn van vijf jaar.

In het Vlaams Gewest werd de verjaringstermijn gewijzigd. In principe bedraagt hij vijf jaar (te rekenen vanaf de datum dat de erfbelasting betaald moet zijn), maar soms wordt de termijn op negen jaar gebracht. Worden in het Vlaams Gewest niet alle geërfde goederen aangegeven, dan betaalt men bovenop de aanvullende rechten in principe een belastingverhoging van 20% van de aanvullende erfbelasting.

5. HOE KAN U UW NALATENSCHAP OPTIMALISEREN?

U hebt diverse mogelijkheden om aan successieplanning te doen. Welke daarvan u best gebruikt, is afhankelijk van de doelstelling(en) die u voor ogen houdt. Verkiest u uw erfgenamen gelijk te behandelen? Of wil u er vooral voor zorgen dat ze zo weinig mogelijk successierechten of erfbelasting moeten betalen? Of een mix van beide?

We beschrijven hier een aantal mogelijkheden. Achteraf bespreekt u dit best met uw notaris, die u hierin verder kan begeleiden.

DE SCHENKING

Vaak biedt een schenking van roerende goederen – via handgift of onrechtstreekse schenking – een mooie mogelijkheid om de successierechten of erfbelasting te verlagen. Wanneer geen schenkingsrechten (schenkbelasting) werden betaald en de schenker overlijdt binnen drie of vijf ⁴ jaar na de gift, zullen wel nog successierechten of erfbelasting verschuldigd zijn op de geschonken goederen.

In bepaalde omstandigheden (schenking van een 'familiale onderneming') wordt deze termijn in het Vlaams Gewest zelfs van drie naar zeven jaar opgetrokken. Kiest u voor een notariële⁵ schenking of laat u een handgift of onrechtstreekse schenking registreren, dan zijn onmiddellijk schenkingsrechten/schenkbelasting verschuldigd en vervalt de periode van drie of vijf⁴ jaar. De schenkingsrechten/schenkbelasting zijn/

is veelal aantrekkelijker dan successierechten of erfbelasting.

Als u goederen wenst weg te schenken, moet u rekening houden met het algemeen aanvaarde principe: 'eens geschonken, blijft geschonken'. Met een schenking draagt u een deel van uw vermogen of bepaalde goederen onmiddellijk en onherroepelijk over. Afhankelijk van de techniek die u kiest, geeft u ook alle zeggenschap over uw goederen uit handen, of behoudt u toch nog enige vorm van zeggenschap of controle.

DE VOORWAARDEN

In tegenstelling tot een testament is de schenking een contract dat door de begunstigde aanvaard moet worden. Om een schenking te kunnen doen, moet u gezond van geest en meerderjarig zijn. Niet iedereen kan echter een

schenking van u ontvangen. De wet bepaalt immers dat sommige personen niet in aanmerking komen als begiftigde: dokters en apothekers bijvoorbeeld, die de schenker behandelden tijdens een ziekte waaraan deze overleed.

Verschillende soorten schenkingen zijn mogelijk:

- › de notariële schenking
- › de handgift
- › de bankgift

⁴ De termijn van vijf jaar is van toepassing in het Waals Gewest voor schenkingen vanaf 1 januari 2022.

⁵ Vanaf 15 december 2020 moet ook een in het buitenland verleden notariële schenking in België worden geregistreerd, en moeten daar dus ook schenkingsrechten op worden betaald.

DE NOTARIËLE SCHENKING

In principe moet elke schenking bij notariële akte gebeuren. Op de notariële schenking zijn/is schenkingsrechten/schenkbelasting verschuldigd.

De schenkingsrechten op onroerende goederen worden berekend volgens progressieve schijven. Het tarief hangt af van de verwantschap tussen de schenker en de begiftigde (bijvoorbeeld voor rechte lijn van 3% tot 27%; voor verdere verwanten van 10% tot 40%). Sinds 3 september 2018 zijn deze schenkingsrechten en schenkbelasting voor onroerende goederen hetzelfde in de drie gewesten.

De schenkingsrechten/schenkbelasting op een schenking van roerende goederen bedragen/bedraagt in principe slechts 3% of 7% (Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest) of 3,3% of 5,5% (Waals Gewest). Ook hier hangt het tarief af van de verwantschap tussen de schenker en de begiftigde.

De notariële schenking biedt heel wat voordelen: vaste datum voor de schenking, duidelijk bewijs van de schenking, ruime mogelijkheden om in de schenkingsakte zelf verschillende modaliteiten en lasten toe te voegen.

- › U schenkt bijvoorbeeld een woning, maar behoudt het vruchtgebruik ervan en blijft de woonst levenslang bewonen of verhuren.
- › U kan bepalen dat de begiftigde de gekregen goederen niet in zijn bestaande of toekomstige huwgemeenschap mag inbrengen.
- › U kan roerende goederen wegschenken met behoud van inkomsten uit uw kapitaal.

Bij het overlijden van de schenker, zelfs binnen drie of vijf⁶ jaar na de schenking, moet de begunstigde geen successierechten of erfbelasting meer betalen op de geschonken

goederen als ze onderworpen zijn geweest aan de vaste tarieven van 3% of 7% of van 3,3% of 5,5%.

Als de schenker echter binnen de drie jaar na een schenking van onroerende goederen overlijdt, kan dit nog een invloed hebben op de te betalen successierechten of erfbelasting. Dit is sinds 1 januari 2016 niet langer het geval in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daar is het progressievoorbehoud in de successierechten afgeschaft.

Een notariële schenking biedt heel wat voordelen.

⁶ De termijn van vijf jaar is van toepassing in het Waals Gewest voor schenkingen vanaf 1 januari 2022.

DE HANDGIFT

Wil u meubelen, geld, juwelen... schenken, dan kan u dit doen met een minimum aan formaliteiten, in de vorm van een handgift. De goederen worden ook hier overgedragen op het ogenblik van de schenking.

Een handgift heeft twee grote voordelen. Zo moet die niet worden vastgelegd in een authentieke akte: de overhandiging volstaat. Bovendien zijn/is er geen schenkingsrechten/schenkbelasting verschuldigd op het ogenblik dat u een handgift doet.

Als u minstens drie of vijf ⁷ jaar na de handgift overlijdt, wordt in de berekening van de successierechten of erfbelasting geen rekening

meer gehouden met wat vooraf werd geschonken. Overlijdt u vroeger, dan gaat het fiscaal voordeel verloren en zijn/is er wel successierechten of erfbelasting verschuldigd.

U kan een handgift ook laten registreren tegen een verlaagd tarief van 3% of 7% (Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest) of van 3,3% of 5,5% (Waals Gewest). Dan zijn/is geen successierechten of erfbelasting verschuldigd als de schenker overlijdt binnen drie of vijf ⁷ jaar na de schenking. Dat kan vanuit fiscaal oogpunt interessant zijn.

Door de vrij eenvoudige werkwijze heeft de handgift een groot succes en krijgt ze vaak de voorkeur op de notariële akte.

Toch heeft ze een aantal beperkingen:

- › alleen wat door gewone afgifte van eigenaar kan veranderen, kan met een handgift worden overgedragen. Andere zaken – zoals een onroerend goed – kunnen niet via handgift worden overgedragen
- › de effectieve overhandiging van de geschonken goederen is essentieel: op deze wijze wordt de begiftigde in het feitelijk bezit gesteld van de geschonken goederen, zodat hij er vanaf dan alleen over kan beschikken
- › de begiftigde heeft er belang bij een bewijs van handgift te hebben: een geschrift waarmee hij beveiligd is tegen aanspraken van derden op de geschonken zaak

- › opdat er sprake kan zijn van een handgift, moet de schenker de intentie hebben gehad om te begunstigen; ook hiervoor is een geschrift de beste oplossing
- › vaak wordt belang gehecht aan de precieze datum waarop een handgift gebeurde
- › als een geschrift wordt opgemaakt om de handgift te bewijzen, dan mag het niet lijken alsof de schenking tot stand komt na een overeenkomst waarin enerzijds het aanbod van de schenker en anderzijds de aanvaarding van de begiftigde is opgenomen: dit is een klassieke schenking en die moet worden opgemaakt door de notaris. Een handgift komt tot stand door de loutere afgifte van het goed.

Bij een handgift komen slechts twee partijen aan bod: de schenker en de begiftigde. Er is geen objectieve derde, zoals de notaris, die u begeleidt. Het gevaar bestaat dat u te veel wegschenkt en te weinig overhoudt voor uzelf: dat is uiteraard niet de bedoeling.

Uw financieel adviseur kan u helpen een raming te maken van uw toekomstige financiële behoeften.

DE BANKGIFT

Een bewijsbare handgift van een grote som geld brengt nogal wat rompslomp met zich mee: schenker en begiftigde moeten zich vrijmaken om op hetzelfde moment in het bankkantoor aanwezig te zijn. De bankier dient bovendien een grote som geld in speciën te hebben.

Een overschrijving van een som geld of van effecten van de ene naar de andere rekening met een vrijgevige bedoeling wordt beschouwd als een 'onrechtstreekse schenking'.

Voor een bankgift is een notariële akte evenmin vereist. Er zijn/is geen schenkingsrechten/schenkelasting verschuldigd door de begiftigde. Het is echter wel belangrijk om het begrip 'schenking' niet te vermelden op de overschrijving om te voldoen aan de vereiste inzake het neutrale karakter van de rechtshandeling. Anders kan de schenking nietig worden verklaard. De rechtshandeling moet immers neutraal zijn.

Als u minstens drie of vijf⁸ jaar na de bankgift overlijdt, wordt in de berekening van de successierechten of erfbelasting geen rekening meer gehouden met wat vooraf werd geschonken. Overlijdt u vroeger, dan gaat het fiscaal voordeel verloren en zijn/is er wel successierechten of erfbelasting verschuldigd. U kan zich hiertegen meestal verzekeren met een overlijdensverzekering.

U kan een bankgift ook laten registreren tegen een verlaagd tarief van 3% of 7% (Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest) of van 3,3% of 5,5% (Waals Gewest). Dan zijn/is geen successierechten of erfbelasting verschuldigd als de schenker overlijdt binnen drie of vijf⁸ jaar na de schenking. Dat kan interessant zijn vanuit fiscaal oogpunt

⁸ De termijn van vijf jaar is van toepassing in het Waals Gewest voor schenkingen vanaf 1 januari 2022.

HOEVEEL KOST EEN ROERENDE SCHENKING?

IN HET VLAAMS GEWEST

Voor schenkingen van roerende goederen tussen verwanten in rechte lijn en tussen echtgenoten bedraagt de schenkbelasting 3%. Ook personen die op de dag van de schenking wettelijk samenwonen of personen die op de dag van de schenking minimum één jaar ononderbroken samenwonen (te bewijzen door een uittreksel uit het bevolkingsregister), en een gezamenlijke huishouding voeren, genieten het tarief van 3%. Tussen andere personen geldt het tarief van 7%.

IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Daar wordt een roerende schenking in principe geregistreerd tegen 3% in rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden. Het 7%-tarief geldt voor alle andere personen.

IN HET WAALS GEWEST

De schenkingsrechten op een roerende schenking bedragen er in principe 3,3% in rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen wettelijk samenwonenden (op voorwaarde dat ze gedomicilieerd zijn op hetzelfde adres).

Tussen broers en zussen, ooms en tantes, neven, nichten en tussen alle anderen geldt het 5,5%-tarief.

KAN U EEN SCHENKING ONGEDAAN MAKEN?

In principe is een schenking – in tegenstelling tot een testament – onherroepelijk. Eens gegeven blijft gegeven. Toch zijn er enkele uitzonderingen.

- › Een schenking tussen echtgenoten is altijd herroepbaar, tenzij het gaat om een contractuele erfstelling in de huwelijksovereenkomst.
- › U kan aan een schenking de voorwaarde koppelen dat de geschonken goederen naar u terugkeren zonder successierechten of erfbelasting als de begiftigde vóór u zou overlijden of als de begiftigde én zijn afstammelingen vóór u zouden overlijden. Dit is een clause van conventionele terugkeer.
- › U kan als schenker de begiftigde bepaalde lasten opleggen. Indien die de lasten aanvaardt, kan de schenking worden ontbonden indien de lasten niet worden vervuld.
- › In een klein aantal gevallen kan u als schenker een schenking voor de rechtbank laten

herroepen wegens ondankbaarheid: als de begiftigde u naar het leven staat, u mishandelt, op grove wijze beledigt of weigert in uw levensonderhoud te voorzien wanneer die burgerrechtelijk onderhoudsplichtig is.

WAT ALS UW SCHENKING HET EVENWICHT TUSSEN UW ERFGENAMEN OF DE RESERVE VAN UW ERFGENAMEN AANTAST?

Bepaalde erfgenamen worden door de wet beschermd. Als u kinderen nalaat, gaat de wet ervan uit dat u hen gelijk wenst te behandelen. Een schenking aan een toekomstige erfgenaam in rechte nederdalende lijn wordt daarom altijd beschouwd als een voorschot op zijn erfdeel. Bijgevolg moet de schenking in principe vóór de verdeling terug in de nalatenschap worden ingebracht. Tenzij de schenkingsakte of de documenten die de schenking omkaderen uitdrukkelijk vermelden dat het gaat om een schenking buiten erfdeel of met vrijstelling van inbreng. Wanneer u een schenking doet aan een andere wettelijke erfgenaam dan een

afstammeling (zoals een broer, een nicht of de echtgenoot), veronderstelt de wet dat u de schenking aan deze erfgenamen met vrijstelling van inbreng (dus buiten erfdeel) wenst te doen, tenzij u het tegendeel bedingt. Een schenking aan een derde (geen erfgenaam) is per definitie een schenking buiten erfdeel.

Wat één van uw erfgenamen tijdens uw leven gekregen heeft op voorschot van erfdeel, zal in mindering gebracht worden van zijn uiteindelijk erfdeel, zodat finaal al uw erfgenamen een gelijk deel ontvangen.

Deed u een schenking 'buiten erfdeel' of 'met vrijstelling van inbreng' aan een wettelijk erfgenaam, dan had u de bedoeling de begiftigde echt te bevoordelen ten opzichte van de andere erfgenamen. In dat geval kunnen enkel uw reservataire erfgenamen hier na uw dood tegen ingaan als hierdoor hun erfrechtelijke reserve is aangetast.

Deze erfrechtelijke reserve van 50% wordt berekend op de zogenaamde 'rekenboedel', d.w.z. uw eigenlijke nalatenschap vermeerderd met de goederen die u tijdens uw leven weggeschonken hebt.

Uw reservataire erfgenamen hebben in principe dertig jaar de tijd, vanaf het tijdstip van uw overlijden, om actie te ondernemen. Ze kunnen diegene die u begunstigde verzoeken om hun reserve vrijwillig te herstellen en het geld of goed terug te geven. Als de begiftigde weigert, kunnen de erfgenamen bij de rechtbank van eerste aanleg een vordering tot inkorting instellen. Hierbij worden de schenkingen die u het laatst hebt gedaan, als eerste teruggeroepen.

Bij schenkingen die niet voor de notaris zijn gebeurd, stelt zich vaak een bewijsprobleem. In de praktijk komt de bescherming van de reservataire erfgenamen daardoor soms in het gedrang.

KAN IK VIA EEN SCHENKING ONMIDDELLIJK MIJN KLEINKINDEREN BEVOORDELEN?

Vele grootouders willen via 'generation skipping' onmiddellijk een deel van hun vermogen doorgeven aan hun kleinkinderen. Hiervoor zijn verschillende technieken denkbaar, waarvan we hieronder een aantal mogelijkheden bespreken.

Hierbij moeten ze echter rekening houden met de erfrechtelijke reserve van hun kinderen.

Want zolang uw kinderen leven, zijn uw kleinkinderen geen wettelijke erfgenamen. Wanneer u overlijdt, wordt de rekenboedel opnieuw samengesteld: uw nalatenschap en uw schenkingen. Als de reserve van 50% van uw kinderen wordt aangetast, kunnen ze hier tegenin gaan na uw overlijden.

De hervorming van het erfrecht, die van kracht is sinds 1 september 2018, voorziet evenwel een nieuwe optie. Het is sindsdien mogelijk een schenking te doen aan de kleinkinderen die niet

langer wordt beschouwd als een schenking buiten erfdeel, maar wel als een voorschot op het erfdeel van hun vader of moeder (nl. het kind waarop de generatiesprong wordt toegepast). Dat kind, dat zijn/haar eigen kinderen de schenking laat krijgen 'in zijn/haar plaats', moet natuurlijk ook wel toestemmen in de schenking (dit betreft een toegestane punctuele erfovereenkomst).

Ook kan u als grootouder kiezen voor een vorm van 'generation skipping' in blote eigendom. Via een notariële schenking kan u uw kinderen het vruchtgebruik van bepaalde goederen schenken en uw kleinkinderen de blote eigendom. Ook hier geldt evenwel de erfrechtelijke reserve van uw kinderen.

Sinds 1 september 2018 kan men in Vlaanderen goederen die men uit een nalatenschap verkrijgt (of een deel ervan) onder bepaalde voorwaarden binnen het jaar doorschenken aan zijn afstammelingen, en dit zonder schenkbelasting te moeten betalen. Hierdoor wordt ook een gedeeltelijke erfenissprong mogelijk.

HET TESTAMENT

Via een testament kan u uw wensen na uw overlijden uitdrukken. Het is een juridisch document waarin u te kennen geeft wie wat van u erft.

Een testament is strikt individueel. U kan bijvoorbeeld niet samen met uw echtgenoot een testament opmaken. Doet u dat wel, dan wordt het document niet als een geldig testament beschouwd. Echtgenoten dienen dus elk afzonderlijk een persoonlijk testament op te maken. U kan met een testament bepaalde personen bevoordelen, andere personen hun rechten in de nalatenschap beperken en aanduiden aan wie welk erfgoed toekomt.

Anders dan bij een schenking blijft u zelf de eigenaar van uw goederen zolang u leeft. Bovendien kan u een testament, in tegenstelling tot een schenking, steeds herroepen.

Er bestaan drie soorten legaten:

› in een algemeen legaat kent u al uw goederen die u niet aan iemand anders hebt toegekend, toe aan een of meerdere personen. Hebt u geen reservataire erfgenamen, dan kan het nuttig zijn om minstens één algemeen legataris aan te stellen, zodat die uw erfenis in bezit kan nemen. Die hoeft niet uw volledige nalatenschap te erven, maar kan aanspraak maken op alles wat u niet aan anderen hebt toegekend

- › in een legaat onder algemene titel kent u een abstract deel van uw goederen – bijvoorbeeld een derde, of al uw onroerende goederen – toe aan een of meerdere personen
- › in een bijzonder legaat kent u een of meerdere goederen toe aan één bepaalde persoon: een juweel aan een bepaalde vriendin, een kunstwerk aan een bepaalde vriend

Anders dan bij een schenking blijft u zelf de eigenaar van de goederen zolang u leeft.

VOORBEELD

Christiane is weduwe en heeft geen wettelijke erfgenamen. Ze maakt een testament op, waarin ze bepaalt dat haar volledige nalatenschap toekomt aan een vzw, behalve haar onroerende goederen, die toekomen aan een vriendin, en haar bibliotheek, die toekomt aan haar buurman. In dit voorbeeld is de vzw de algemeen legataris, is de vriendin een legataris onder algemene titel en is de buurman een bijzonder legataris.

WELKE SOORTEN TESTAMENTEN ZIJN ER?

Er bestaan drie soorten testamenten:

- › het eigenhandig testament
- › het notarieel testament
- › het testament in internationale vorm

Elk testament heeft dezelfde waarde, op voorwaarde dat u het opmaakt volgens de regels van de kunst.

Een eigenhandig testament geeft vaak aanleiding tot betwisting tussen erfgenamen.

HET EIGENHANDIG TESTAMENT

Om geldig te zijn, moet u uw eigenhandig testament volledig met de hand schrijven, dateren en ondertekenen. Het mag niet getypt zijn of opgemaakt op een tekstverwerker.

U ondertekent het alleen, zoals u andere officiële documenten ondertekent. U hoeft geen getuigen te hebben en geen speciale formuleringen te gebruiken.

DE VOORDELEN

- › Er zijn geen kosten verbonden aan het opstellen van een eigenhandig testament.
- › Als u het niemand laat lezen, dan kent niemand anders de inhoud ervan.

DE NADELEN

- › Een eigenhandig testament geeft vaak aanleiding tot betwisting tussen erfgenamen. U moet er dus voor waken dat uw testament geen verwarring schept: u moet beschrijven wat u wenst zonder dubbelzinnigheden.

- › Zelfs als het ondubbelzinnig is, kunnen uw erfgenamen aanvechten dat u het testament zelf hebt geschreven of dat u nog voldoende wilsbekwaam was. Zorg er dus voor dat uw testament geen correcties of toevoegingen bevat, zodat niemand kan beweren dat er achteraf mee geknoeid is.
- › U bent er niet zeker van dat uw testament zal worden uitgevoerd? Stel dat het wordt gevonden door een erfgenaam die benadeeld wordt, dan is de kans groot dat het verdwijnt. Sluit dit probleem uit door verschillende identieke exemplaren – geen fotokopieën – te schrijven van hetzelfde testament en deze uit te delen aan de begunstigden. Wil u echt zekerheid, dan kan u uw testament in bewaring geven bij een notaris, die het zal laten registreren bij het Centraal Register der Testamenten. Op voorlegging van uw overlijdensakte kunnen uw erfgenamen altijd het bestaan van uw testament laten nagaan.

HET NOTARIEEL TESTAMENT

Een notarieel testament wordt door de notaris opgesteld op basis van uw werkelijke wil.

DE VOORDELEN

- › Uw notaris waakt erover dat uw wilsbeschikking klaar en duidelijk is en dat er geen discussie is over uw wilsbekwaamheid. Hij of zij kan u ook advies geven.
- › Uw notaris neemt het originele document in bewaring en is verplicht om uw testament te laten registreren bij het Centraal Register der Testamenten.

DE NADELEN

- › Er zijn kosten verbonden aan de opmaak van een notarieel testament, zowel bij het opstellen als bij het uitvoeren ervan.

HET TESTAMENT IN INTERNATIONALE VORM

Een testament in internationale vorm dient u persoonlijk te overhandigen aan uw notaris in het bijzijn van twee getuigen of een tweede notaris. De notaris stelt dan een verklaring op die hij samen met het testament in een enveloppe stopt. De enveloppe wordt verzegeld en door de notaris bewaard.

DE VOORDELEN

- › Uw wilsbeschikking moet niet met de hand worden geschreven; ze mag ook getypt zijn of opgemaakt worden met een tekstverwerker; ze mag zelfs door iemand anders worden geschreven.
- › Uw notaris neemt het originele document in bewaring en is verplicht om uw testament te laten registreren bij het Centraal Register der Testamenten.

DE NADELEN

- › Er zijn kosten verbonden aan de opmaak van een internationaal testament.

Wil u een testament laten opstellen, dan kan u hiervoor een afspraak maken met uw notaris.

WELK TESTAMENT TELT ALS U MEERDERE TESTAMENTEN OPMAAKT?

In principe telt elk testament, dus niet alleen het meest recente. Wel kan u een vorig testament geheel of gedeeltelijk herroepen in een later testament. Wil u al uw vorige testamenten herroepen, dan doet u dat best uitdrukkelijk in uw laatste testament. Zo voorkomt u discussies tussen uw erfgenamen. Doet u het niet, dan zijn uw wilsbeschikkingen uit een ouder testament die niet in strijd zijn met uw laatste testament nog altijd geldig.

HET RESTLEGAAT

WAAROVER GAAT HET?

Een restlegaat is een testamentair legaat waarmee u ervoor kan zorgen dat uw nalatenschap op termijn niet terechtkomt bij personen die u eigenlijk niet wil begunstigen. Dit kan toegepast worden door echtgenoten zonder kinderen.

Met een restlegaat kan u er ook voor zorgen dat bijvoorbeeld uw gehandicapte kind financieel voldoende wordt beschermd, zonder de rechten van uw andere kinderen al te zeer aan te tasten. Bovendien biedt een restlegaat ook de kans om de tarieven van de successierechten of erfbelasting op termijn te optimaliseren.

In een testament met restlegaat duidt u een eerste legataris aan, die bij uw vermogen (bepaalde goederen uit) uw nalatenschap zal erven. Verder bepaalt u dat bij later overlijden van die persoon, de rest van het geërfde deel zal toekomen aan een andere persoon.

WAAR MOET U BIJ EEN RESTLEGAAT OP LETTEN?

Het restlegaat vereist dat u een testament opstelt. De meest voorkomende vormen zijn het eigenhandig testament – door de erflater volledig met de hand geschreven, ondertekend en gedateerd – en het notarieel testament – door de notaris opgemaakt.

Het is evenwel aan te raden voor uw restlegaat een notarieel testament te laten opmaken.

Met een restlegaat mag u de wettelijke reserve niet aantasten. Beperk het daarom enkel tot het beschikbaar deel van uw nalatenschap (50%).

Bij een restlegaat betaalt de eerste begunstigde successierechten of erfbelasting naargelang zijn verwantschap met de erflater. Overlijdt de eerste begunstigde, dan geldt voor de tweede begunstigde op het overgebleven deel het tarief dat van toepassing is tussen hem (de tweede begunstigde) en de oorspronkelijke erflater.

De eerste begunstigde mag bij een restlegaat de verkregen goederen vrij beheren en erover beschikken. De testator kan echter bepalen dat de eerste begunstigde niet kan beschikken over de gelegateerde goederen via schenking of testament. De moeilijkheid van een restlegaat blijft evenwel de identificatie van het overgebleven deel ('de residuo') na het overlijden van de testator.

Bij een restlegaat mag u de wettelijke reserve niet aantasten.

RESTLEGAAT VOORBEELDEN

Bruno is weduwnaar en heeft twee zonen, waarvan er één gehandicapt is. Hij wil ervoor zorgen dat zijn gehandicapte zoon na zijn dood niets tekortkomt. Dat hij bijvoorbeeld zelf de kosten voor zijn verzorging kan dragen. Tegelijk wil hij zijn andere zoon niet benadelen. Een **complexe situatie...**

Het restlegaat biedt in gevallen als deze vaak een oplossing. Bruno kan een testament opmaken waarmee hij drie vierde van zijn nalatenschap overdraagt aan zijn gehandicapte zoon. Het erfdeel van zijn andere zoon beperkt hij dan tot diens erfrechtelijke reserve. Om er zeker van te zijn dat deze laatste op zijn beurt niet in de kou blijft staan, kan Bruno hem via restlegaat als tweede begunstigde aanduiden.

Daardoor krijgt de tweede zoon bij het eventueel vooroverlijden van zijn gehandicapte broer wat overblijft uit het beschikbaar deel van de nalatenschap, namelijk het deel dat de vader extra aan zijn gehandicapte zoon overliet. Op dit deel is het voordeligere successietarief in rechte lijn van toepassing. De fiscale administratie gaat er immers van uit dat het legaat rechtstreeks van de vader komt en niet via de broer (hogere tarieven).

Gerda en Paul zijn gehuwd en kinderloos. Paul wil Gerda maximaal bevoordelen mocht hij eerst overlijden, maar hij wil niet dat zijn vermogen later terechtkomt bij zijn schoonfamilie. Hij wil dat de rijkdom van zijn vader uiteindelijk overgaat naar zijn broers. **Gerda heeft echter zelf ook erfgenamen: Paul is afhankelijk van haar goede wil om zijn wensen te vervullen...**

Voor deze situatie kan een restlegaat een oplossing bieden. Een restlegaat is een testamentaire beschikking, waarbij de erflater een deel of het geheel van zijn goederen vermaakt aan een bepaalde persoon, maar daarbij bepaalt dat wat rest bij overlijden van de begunstigde moet toekomen aan een of meer anderen.

Paul kan dus een testament opmaken waarmee hij zijn volledige vermogen overdraagt aan Gerda, zij het dat dit vermogen – of althans wat ervan rest – bij haar overlijden zal overgaan naar zijn familie, namelijk zijn broers.

HET DUOLEGAAT?

WAAROVER GAAT HET?

Een duolegaat is een testamentaire techniek voor personen die alleen verre erfgenamen hebben of die derden willen bevoordelen. Al die personen moeten – in elk gewest – normaliter hoge successierechten of erfbelasting betalen.

Via een duolegaat benoemt de erflater bij testament zowel een laag belaste algemeen legataris (bv. een vzw of een stichting) alsook een of meer bijzondere legatarissen. De algemeen legataris is daarbij verplicht de rechten en kosten betreffende het (de) lega(a)t(en) aan de bijzondere legataris(sen) te

betalen. Bij een duolegaat is het dus de algemeen legataris die de successierechten of erfbelasting op het (de) bijzondere lega(a)t(en) betaalt. Dankzij deze techniek ontvangen personen die onder een hoog tarief van successierechten vallen, in het Waals en Brussels Hoofdstedelijke Gewest (voor Vlaanderen, zie hierna) een hoger bedrag dan ze zouden ontvangen als ze rechtstreeks in het testament worden opgenomen. Anderzijds doet de erflater aan liefdadigheid, doordat de gekozen instelling ook een deel van de nalatenschap ontvangt, na aftrek van de rechten en kosten die haar worden aangerekend.

Vanaf 1 juli 2021 (meer bepaald voor overlijdens vanaf die datum) is het fiscaal voordeel van het duolegaat in Vlaanderen evenwel afgeschaft. Door deze nieuwe fiscale regeling zou het goede doel in vele gevallen geen substantieel voordeel meer kunnen overhouden uit het duolegaat, waardoor het risico bestaat dat het goede doel het legaat zal verwerpen.

U doet er dan ook goed aan uw duolegaat te laten nakijken door uw notaris.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waals Gewest is de fiscale wetgeving m.b.t. het duolegaat tot op heden ongewijzigd gebleven.

VOORBEELD

Mia, ongehuwd en wonende in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, heeft een roerend vermogen van 300.000 euro en zou dat bedrag graag bij testament nalaten aan Pieter, haar petekind.

Pieter, die geen familieband heeft met Mia, zal op die som dan tot 80% (Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest) aan successierechten betalen en dus slechts een beperkt bedrag overhouden.

Mia kan ervoor kiezen een testament op te stellen waarin ze via een bijzonder legaat 135.000 euro aan Pieter overmaakt en de resterende 165.000 euro via een algemeen legaat aan een vzw, die de successierechten op het aan Pieter toekomende legaat zal moeten betalen.

Pieter krijgt 135.000 euro, wat meer is dan hij normaal zou hebben ontvangen, en is geen successierechten verschuldigd. De vzw zal 7% (Brussels Gewest, indien het gaat om een erkende vzw; voor een niet-erkende vzw bedraagt het tarief 25%) betalen op het legaat van 165.000 euro, en de gewone tarieven op het deel dat Pieter krijgt (135.000 euro). In het Waals Gewest bedraagt het successietarief voor de vzw eveneens 7%⁹.

⁹ Vanaf 1 juli 2021 bedraagt het tarief in de schenk- en erfbelasting voor vzw's 0% in het Vlaams Gewest.

WAAR MOET U OP LETTEN BIJ EEN DUOLEGAAT?

- › De erflater kiest best een solide instelling die vertrouwd is met deze planningstechniek en administratief in orde is (boekhouding...). Hij doet er ook goed aan eventueel een vervangende instelling aan te stellen voor het geval de eerste het legaat zou verwerpen of niet meer zou bestaan op het moment van het overlijden.
- › De toe te passen successierechten of erfbelasting worden niet bepaald door de vestigingsplaats van de zetel van de begunstigde instelling, maar wel door de plaats waar de nalatenschap openvalt (hangt af van de fiscale woonplaats van de overledene).
- › De gekozen instelling moet uiteraard een voldoende groot deel ontvangen, na aftrek van de haar aangerekende rechten en kosten, anders zou ze haar legaat wel eens kunnen verwerpen.

Bij een duolegaat is het de algemeen legataris die de successierechten of erfbelasting op het bijzondere legaat betaalt.

DE LEVENSVZERZEKERING

Ook met een levensverzekering zoals een tak 21- of een tak 23-product kan u bepaalde personen veelal op een voordelige manier begunstigen na uw overlijden. De manier waarop u dat doet en het voordeel dat u daarbij hebt, hangen af van het product dat u kiest. Wil u hierover meer weten? Maak dan een afspraak met uw financieel adviseur. Hij/zij zal u met plezier helpen.

HET BEDING VAN AANWAS EN DE TONTINE

Een beding van aanwas wordt voorzien bij de koop van een onroerend goed wanneer twee personen (niet met elkaar gehuwd, of gehuwd onder een stelsel van zuivere scheiding van goederen) het goed in onverdeeldheid wensen te kopen via onverdeelde fondsen of elk voor de helft uit eigen fondsen. Door deze clause gaat bij overlijden van een van beiden zijn helft van het onroerend goed automatisch naar de andere koper (ofwel in volle eigendom, ofwel in vruchtgebruik).

De overlevende koper verkrijgt de helft van het goed niet via de nalatenschap, maar op basis van een overeenkomst. Zoals bij elke overeenkomst is het akkoord van beide partijen nodig om deze clause op een later tijdstip te wijzigen of te verbreken.

Voor zover bepaalde voorwaarden vervuld zijn, zijn/is er geen successierechten of erfbelasting verschuldigd bij deze overdracht van onroerend goed op het moment van het overlijden van de eerststervende, maar wel registratierechten waarvan de tarieven variëren naargelang het gewest.

Het kanselement van de overeenkomst is evenwel essentieel om dit fiscale voordeel te kunnen genieten. Wanneer beide kopers bijvoorbeeld niet dezelfde levensverwachting

hebben, zal dit door de fiscus niet worden aanvaard.

Een tontine is qua resultaat erg vergelijkbaar met een beding van aanwas. Een beding van aanwas kan echter ook na het verwerven van een goed gesloten worden tussen beide mede-eigenaars, terwijl een tontine deel uitmaakt van de oorspronkelijke koopovereenkomst.

Het beding van aanwas kan als een optionele clause aangewend worden. Bij het overlijden kan de langstlevende partner ervoor kiezen om de clause al dan niet toe te passen.

Wanneer het beding van aanwas niet als een schenking kan worden beschouwd, kunnen de reservataire erfgenamen hiervan geen inkorting vragen wanneer ze zouden menen dat hun reserve hierdoor zou zijn aangetast.

Het beding van aanwas en de tontine dienen bij de aankoop van een onroerend goed vastgelegd te worden in een authentieke akte bij de notaris. Bij roerende goederen is dat niet nodig, maar het kan wel nuttig zijn. De precieze formulering van de clause kan immers belangrijke nuanceringsinhouden.

Die oplossingen zijn fiscaal minder interessant voor onroerende goederen in het geval dat de partners gehuwd zijn, omdat de geldende registratierechten die de overlevende partner verschuldigd is vaak hoger liggen dan de successierechten of erfbelasting tussen echtgenoten. Hetzelfde geldt voor bepaalde samenwonenden, wanneer zij aanspraak kunnen maken op dezelfde gunstige tarieven als echtgenoten.

VOORBEELD

BEDING VAN AANWAS

Stel: Gerda en Paul opteren voor een beding van aanwas. Dat betekent dat ze ofwel samen goederen kopen, ofwel goederen in onverdeeldheid brengen en daarbij bedingen dat het aandeel van de eerststervende naar de langstlevende zal gaan.

WAT GEBEURT ER ALS GERDA OF PAUL STERFT?

De langstlevende moet geen schenkingsrecht/schenkelasting of successierechten of erfbelasting betalen. Een beding van aanwas wordt immers niet beschouwd als een liberaliteit, maar als een overeenkomst ten bezwarende titel, onder meer op voorwaarde dat de wederzijdse inbreng gelijkwaardig zijn en de twee partners gelijke overlevingskansen hebben.

Wel moet de langstlevende registratierechten betalen op de helft van het onroerend goed dat verkregen werd na het overlijden van de eerststervende. De registratierechten, die variëren naar gelang het gewest, zijn alleen van toepassing op onroerende goederen.

AANVULLENDE MOGELIJKHEDEN VOOR GEHUWDEN

U bent gehuwd en wenst uw successieplanning actief vorm te geven. Wat uw nalatenschap precies omvat, is in belangrijke mate bepaald door uw eventuele huwelijksovereenkomst (waarvoor u een beroep moet doen op een notaris). Wil u uw successieplanning optimaliseren door een huwelijksovereenkomst op te stellen of er aanpassingen in aan te brengen, dan moet u met twee zijn: uw echtgenoot moet akkoord gaan.

Wil u uw successieplanning uitvoeren zonder het akkoord van uw echtgenoot, dan hebt u dezelfde mogelijkheden als een ongehuwde.

- › U kan stappen zetten die al een impact hebben bij leven, zoals een schenking.
- › U kan maatregelen treffen die pas na uw overlijden een impact hebben zoals een testament of een restlegaat.
- › U kan kiezen voor verzekeringen...

Echtgenoten die gehuwd zijn met gemeenschap van goederen hebben echter geen volledige individuele vrijheid wat hun gemeenschappelijk vermogen betreft. Maar dat is logisch omdat het beide echtgenoten toebehoort.

AANPASSING VAN UW HUWELIJKSOVEREENKOMST

Of u een huwelijksovereenkomst hebt, en zo ja, wat dit inhoudt, bepaalt in belangrijke mate uw successieplanning.

DE LANGSTLEVENDE ECHTGENOOT BEGUNSTIGEN

In uw huwelijksovereenkomst kan u bepalingen vastleggen waarmee u de langstlevende echtgenoot kan begunstigen op een wijze die pas wordt uitgevoerd na overlijden van de eerststervende. Dit kan d.m.v. huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen. Deze twee mechanismen mogen niet worden verward.

HUWELIJKSVOORDELEN

Een huwelijksvoordeel kan ervoor zorgen dat uw gemeenschappelijk vermogen ongelijk wordt verdeeld bij het overlijden van een van beide partners. Huwelijksvoordelen worden immers meestal niet als schenkingen beschouwd bij de vereffening-verdeling van uw nalatenschap.

Uw reservataire erfgenamen kunnen er in principe dus niet tegen ingaan. Alleen kinderen uit het vorige huwelijk van de overledene kunnen de inkorting ervan in bepaalde gevallen vorderen. Uitzonderlijk kunnen ook de gemeenschappelijke kinderen dit vorderen in geval van combinatie van verschillende huwelijksvoordelen.

Het meest voorkomende huwelijksvoordeel is de clausule '**langst leeft, al heeft**': hiermee bekomt de langstlevende de volle eigendom van de huwgemeenschap. Deze clausule wordt vaak naar voor geschoven als de verstandhouding met

de kinderen en/of schoonkinderen niet optimaal is of in geval van minderjarige erfgenamen of kinderen met een handicap.

Met een **keuzebeding** in uw huwelijksovereenkomst kan de langstlevende echtgenoot kiezen tussen verschillende verdelingen van het gemeenschappelijk vermogen. Op dat ogenblik kan hij rekening houden met de vermogenstoestand, de gezinssituatie en de kostprijs van zijn keuze. De clausule biedt ook de mogelijkheid om bijvoorbeeld het roerend vermogen in volle eigendom toe te kennen aan de langstlevende, en voor het onroerend vermogen het wettelijk stelsel te laten gelden. Deze formule is flexibeler dan 'langst leeft, al heeft', die soms duur uitkomt.

Werd een beding van vooruitmaking opgenomen in uw huwelijksovereenkomst, dan heeft de langstlevende het recht om vóór de

verdeling in twee helften bepaalde goederen (bv. de gezinswoning) uit het gemeenschappelijk vermogen te nemen.

Sinds 1 september 2018 voorziet het Burgerlijk Wetboek uitdrukkelijk dat deze huwelijksvoordelen ook van toepassing kunnen zijn bij een stelsel van scheiding van goederen, bijvoorbeeld bij een stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten.

Huwelijksvoordelen worden
meestal niet als schenkingen
beschouwd

Als de reserve van de reservataire erfgenamen wordt aangetast, kunnen ze inkorting vragen.

CONTRACTUELE ERFSTELLINGEN

Een contractuele erfstelling is een schenking van toekomstige goederen die de erflater na overlijden zal nalaten. Met een contractuele erfstelling kan u uw volledige nalatenschap overlaten aan de langstlevende echtgenoot: zowel uw eigen vermogen als uw aandeel in het gemeenschappelijk vermogen. Dit hoeft niet noodzakelijk wederzijds te zijn. Een contractuele erfstelling is op elk moment herroepbaar door de schenkende echtgenoot, op eender welke manier: via brief, testament, zelfs stilzwijgend, tenzij deze erfstelling is opgenomen in een huwelijksovereenkomst.

Als de reserve van de reservataire erfgenamen wordt aangetast, kunnen ze inkorting vragen van de contractuele erfstelling.

Net als bij een legaat worden op de contractuele erfstelling successierechten of wordt erfbelasting geheven.

HOEVEEL KOST EEN WIJZIGING VAN UW HUWELIJKSOVEREENKOMST?

Dat hangt af van wat u precies wil wijzigen. Voor een wijziging moet u altijd bij de notaris langsgaan.

Wil u bijvoorbeeld de clausule 'langst leeft, al heeft' laten schrappen, dan kost u dat ongeveer 500 euro. Stel dat u een eigen goed wil inbrengen in de huwelijksgemeenschap, dan zal dat

ongeveer 1.000 euro kosten. En stel dat u uw huidige huwelijksvermogensstelsel wil vervangen door een ander, dan kost dat zo'n 1.500 à 1.700 euro. Best informeert u bij uw notaris naar de kosten (de bedragen hier vermeld zijn louter indicatief) en weegt u die af tegen de voordelen van uw successieplanning.

6. VERKLARENDE WOORDENLIJST

BESCHIKBAAR DEEL

Deel van de rekenboedel, namelijk de helft, dat niet is voorbehouden voor de reservataire erfgenamen. De erflater of schenker kan dus vrij beschikken over dit deel van de nalatenschap.

BLOTE EIGENDOM

Juridische eigendom van een goed, ontbloom van het vruchtgebruik. Als u bijvoorbeeld over de blote eigendom van een woning beschikt, mag u er niet in wonen, noch ze verhuren. U hebt geen recht op het gebruik (de bewoning) noch op de vruchten (de huurinkomsten). Als blote eigenaar kan u de blote eigendom wel verkopen of wegschenken.

DUOLEGAAT

Testamentaire techniek waarbij een persoon een algemeen legataris aanstelt (bv. een vzw die kan erven tegen een voorkeurtarief), alsook een bijzonder legataris. De eerste draagt dan de lasten en kosten die normaal verschuldigd zouden zijn door de tweede persoon, waardoor de laatste geen successierechten of erfbelasting betaalt.

EIGEN VERMOGEN

Alle eigen bezittingen en schulden van een echtgenoot. De omvang ervan verschilt naargelang het gekozen huwelijksvermogensstelsel.

ERFDEEL

Deel van een nalatenschap dat aan een bepaalde erfgenaam toekomt.

ERFLATER

Persoon die een erfenis nalaat.

GEMEENSCHAPPELIJK VERMOGEN

Alle gemeenschappelijke bezittingen en schulden van een echtpaar, gehuwd onder het wettelijk stelsel of het stelsel van algehele gemeenschap. Alle goederen waarvan niet kan worden aangetoond dat ze tot het eigen vermogen van een van beide echtgenoten behoren, gehuwd onder het wettelijk stelsel, behoren ook tot het gemeenschappelijk vermogen.

GRAAD

Familieband die bepaalt hoe dicht personen met elkaar verwant zijn. In rechte lijn is de graad gelijk aan het aantal generaties tussen u en de persoon in kwestie. Uw kinderen en ouders zijn uw verwanten in de eerste

graad, uw kleinkinderen en grootouders zijn uw verwanten in de tweede graad. In de zijlijn is de graad gelijk aan het aantal generaties tussen u en de gemeenschappelijke voorouder + het aantal generaties tussen de gemeenschappelijke voorouder en de persoon in kwestie. Uw broer en u zijn verwant in de tweede graad.

HANDGIFT

Een schenking van hand tot hand van roerende, lichamelijke goederen. Tenzij documenten in verband met de handgift zouden geregistreerd worden, dient de begiftigde geen schenkingsrechten/schenkelasting te betalen en zijn er geen notariskosten. Indien de schenker overlijdt binnen drie of vijf¹⁰ jaar na de (niet-geregistreerde) schenking, zijn of is er wel successierechten of erfbelasting verschuldigd.

HUWELIJKSOVEREENKOMST

Contract dat voor of tijdens het huwelijk door beide echtgenoten bij een notaris wordt afgesloten en minstens het huwelijksvermogensstelsel vastlegt. Er kunnen ook overlevingsrechten in worden opgenomen.

HUWELIJKSVERMOGENSSTELSEL

Het stelsel – erkend door het huwelijksvermogensrecht – dat bepaalt welke echtgenoot eigenaar is van bepaalde bezittingen, hoe die worden beheerd, op welk vermogen een bepaalde schuld kan worden verhaald en hoe de goederen en schulden worden verdeeld bij ontbinding van het huwelijk. De meest voorkomende stelsels zijn het wettelijk stelsel, het stelsel van algehele gemeenschap, het stelsel van scheiding van goederen en het stelsel van de scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten.

LEGAAT

Testamentaire beschikking waarmee de erflater bepaalde goederen aan een legataris toekent. Ook de goederen zelf noemt men een legaat.

LEGATARIS

Elke persoon of instelling die door een testament wordt begunstigd met een legaat.

ONVERDEELDHEID

Bezitting of schuld die aan verschillende personen toebehoort of die op verschillende personen kan worden verhaald. Komt onder meer voor bij personen gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen, wanneer niet kan worden aangetoond wie van beiden de eigenaar of schuldenaar is.

OVERLEVINGSRECHTEN

In een huwelijksovereenkomst opgenomen rechten die uitwerking krijgen op het moment dat een van beide echtgenoten overlijdt. Er zijn twee soorten overlevingsrechten: huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen.

PLAATSVERVULLING

Plaatsvervulling is een wettelijke fictie waarbij afstammelingen van een vooroverleden persoon in diens plaats komen in het kader van een nalatenschap. Bijvoorbeeld: een nichtje erft samen met haar oom en tante, omdat ze ‘de plaats inneemt’ van haar vooroverleden vader.

REKENBOEDEL

De waarde van de volledige nalatenschap, verminderd met de schulden, plus de waarde van bepaalde schenkingen die de erflater tijdens zijn leven heeft gedaan. Hierop wordt de reserve (50%) berekend.

RESERVATAIRE ERFGENAMEN

Wettelijke erfgenamen die aanspraak kunnen maken op hun reserve of een deel ervan. De wet kent twee soorten reservataire erfgenamen: de langstlevende echtgenoot en de afstammelingen.

¹⁰ De termijn van vijf jaar is van toepassing in het Waals Gewest voor schenkingen vanaf 1 januari 2022.

RESERVE

Deel van de nalatenschap dat is voorbehouden voor de reservataire erfgenamen. Met andere woorden: de volledige rekenboedel min het beschikbaar deel.

RESTLEGAAT

Een testamentaire beschikking waarbij de erflater een deel of het geheel van zijn vermogen nalaat aan een bepaalde persoon (de bezwaarde), maar daarbij tevens bepaalt dat wat bij overlijden van die bezwaarde overblijft van de gelegateerde goederen, moet toekomen aan een of meerdere andere personen (tweede begunstigde(n)).

TESTAMENT

Document waarin de erflater zijn nalatenschap geheel of gedeeltelijk verdeelt onder bepaalde personen.

VERBLIJVINGSBEDING

Huwelijksvoordeel dat het gemeenschappelijk vermogen volledig toekent aan de langstlevende echtgenoot. 'Langst leeft, al heeft' wordt dit ook genoemd.

VOLLE EIGENDOM

De som van de blote eigendom en het vruchtgebruik. De volle eigendom omvat het recht op het gebruik, de vruchten en de beschikking van een bepaald goed.

VRUCHTGEBRUIK

Omvat het recht op het gebruik en de vruchten, zoals huurinkomsten, van een goed. De vruchtgebruiker mag een goed echter niet verkopen of wegschenken.

WETTELIJKE ERFGENAAM

Persoon die op basis van de wet wordt geroepen tot een nalatenschap of een deel ervan. De wettelijke erfgenamen zijn de naaste verwanten van de erflater en de langstlevende echtgenoot.

Deze brochure is gebaseerd op de wetgeving die van kracht is op 1 september 2022. Ze geeft u een algemeen overzicht van de wetgeving inzake nalatenschappen en de successierechten, zonder in detail te treden.

Er bestaan immers talloze specifieke situaties waarvoor specifieke regels gelden. Successieplanning is en blijft een complexe materie.

Voor meer informatie kan u altijd terecht bij uw notaris.

